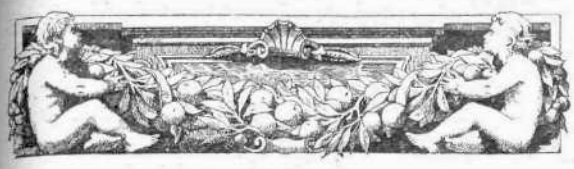

Ο ΔΙΑΔΟΧΟΣ ΕΝ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗι ΠΟΛΙΤΕΙΑι

Ὁ Βασιλεὺς εἶναι ὁ πρῶτος τῆς Πολιτείας ἄρχων, καὶ ὁ ὑπέρτατος αὐτῆς λειτουργός. Ἐνίοτε ὅμως, παρά τισι τῶν συνταγματικῶν κρατῶν, ἡ προσωπικότης τοῦ Διαδόχου τοῦ Θρόνου αἴρεται εἰς σημεῖον γενικωτέρας καὶ πλειότερον δικαιοβωμένης προσοχῆς, σκιαζούσης ἔστιν ὅτε καὶ αὐτοῦ τοῦ ἡγεμόνος τὴν σημασίαν. Ἡ ἄκρα προσοχή, ἡ εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Διαδόχου ἀπονεμομένη ὑπὸ τοῦ Ἔθνους, οὔτε λογικῆς βάσεως στερεῖται, οὔτε, ἀπὸ εἰδικῆς τινος ἀπόψεως ἐρευνωμένη, δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ὑπερβολική. Οἱ ἐργαζόμενοι καὶ ἀγωνιζόμενοι λαοὶ ἀτενίζουσι πρὸς τὸ μέλλον· καὶ ἐλπίζοντες ἐπ' αὐτὸ ἀντλοῦσιν, ἐκ χρηστῆς καὶ ἐνδομύχου προσδοκίας, τὰ στοιχεῖα τῆς παραμυθίας, τοῦ θάρρους καὶ τῆς ἐγκαρτερήσεως ἐν ταῖς πικρίαις καὶ ταῖς δυσχερείαις τοῦ παρόντος. Ἐν τῇ ἑνότητι τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας, τῇ ἑκάστοτε καὶ ὁμοιομόρρως ἀνανεουμένῃ διὰ τῆς κληρονομικῆς διαδοχῆς, ὁ Διάδοχος τοῦ Θρόνου ἐκπροσωπεῖ, κατὰ τεκμήριον, τὰς ἐλπίδας τοῦ μέλλοντος, κατὰ συνήθη καὶ θεμιτὴν πρόληψιν οἰωνιζομένου πλειότερον αἰσίου ἢ τὸ παρόν. Τοὐντεῦθεν, ἐν χώρᾳ βασιλευομένῃ καὶ κοινοβουλευτικῇ, τὸ πρόσωπον τοῦ Διαδόχου τοῦ Θρόνου, πρῶτον μετὰ τὸ τοῦ ἡγεμόνος ἐμφανιζόμενον, εἶναι τὸ πρώτιστον κατ' οὐσίαν, καθ' ὅσον, ἐκ τῆς ἠθικῆς τοῦ Διαδόχου διαπλάσεως, καὶ τῆς δεξιᾶς ἢ σκολιᾶς φύσεως καὶ ἀνατροφῆς του, ἐξαρτῶνται σοβαρώτατα ἐθνικὰ συμφέροντα, καὶ πραγματοποιήσεις ἐλπίδων ἱερῶν, ἐκτρεφουσῶν τοὺς λαούς, καὶ τοὺς ὑποκαρδίους αὐτῶν πόθους. Εἰς τὴν μορφὴν τοῦ Διαδόχου, τὴν πλήρη νεότητος καὶ ἐνεργείας ἐθνικῆς, ἐπαναπαύεται ἡ συνείδησις τοῦ πολίτου καὶ τοῦ στρατιώτου. Ὁ πρῶτος, ἐν τῷ Διαδόχῳ τοῦ Θρόνου, ἐνορᾷ τὸν εὐσυνείδητον τηρητὴν τῶν πατρίων νόμων καὶ παραδόσεων· ὁ δεύτερος, πολίτης ὑπὸ τὴν τιμίαν στολὴν τοῦ στρατιώτου, θεωρεῖ τὸν μέλλοντα ἡγέτην τῆς ἐνόπλου ἐθνικῆς δυνάμεως, τὸν κεκλημένον νὰ πραγματώσῃ τὰ ὄνειρα τῆς Φυλῆς, καὶ νὰ περιάψῃ μείζονα δόξαν καὶ φήμην εἰς τὴν Σημαίαν. Ἀπὸ τῆς ἀπωτάτης ἀρχαιότητος, ἄχρι τῶν συγχρόνων καιρῶν, ἡ ἱστορία μνημονεύει πολλῶν βασιλέων μισουμένων ὑπὸ τῶν λαῶν των, καὶ μόνον ἐκ φόβου ἢ ἀτολμίας ἀνεχομένων τὴν ἐπιζήμιον κυβέρνησιν καὶ ἐπίδρασιν αὐτῶν· οὐδένα ὅμως Διάδοχον Θρόνου παρίστησιν ὡς ἀμέσως ὑποβλεπόμενον ἢ διασυρόμενον ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Συνεχῶς, αἱ πρὸς τὸν Διάδοχον συμπάθειαι καὶ ἐλπίδες ἤμβλυναν τὴν κατὰ τῶν βασιλέων καταφοράν, καὶ οὐχὶ σπανίως ἐκθεσμοι καὶ ἄτοποι βασιλικαὶ πράξεις ἠμνηστεύθησαν ὑπὸ τῶν λαῶν, ἐκ στοργῆς πρὸς τοὺς βασιλικοὺς αὐτῶν ἀπογόνους. Τὸ πολὺ πλῆθος, κἂν ἔτι προσηλοῦται πρὸς τὰς ἐπιμόχθους ἀνάγκας τῆς καθημερινῆς ζωῆς, ἔχει ὅμως ἰδανικά, καὶ ἰδεώδη ὀνειροπολήματα, καὶ τὰ ἰδανικὰ ταῦτα, τὰ ἀπὸ τῆς καρδίας καὶ τῆς παραδόσεως τοῦ λαοῦ πηγάζοντα καὶ τρεφόμενα, στρέφονται πρὸς τὸν νεαρὸν ἡγεμονίδην, τὸν ἀναπτυσσόμενον ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ, τὸν μετὰ πίστεως φανατικῆς θεωρούμενον ὡς ἡ μυστηριώδης ἐνσάρκωσις ἡμερῶν καλλιτέρων, καὶ ἀγώνων νικηφόρων καὶ εὐκλεῶν. Οὔτε τὸ Ἔθνος, ἐν τῷ συνόλῳ αὐτοῦ, οὔτε τὴν Δυναστείαν, ἐν τῇ ἑνότητι αὐτῆς, δύναται ἡ πρέπει νὰ μὴ ἐνδιαφέρῃ ἡ ὑψηλὴ προσωπικότης τοῦ Διαδόχου τοῦ Θρόνου. Σφαλλόμενος ἐν τῇ ἀνατροφῇ ἢ τῇ ἀποστολῇ του, ἐπιδεινοῖ τὴν δυσφορίαν, καταστρέφει τὴν ἐθνικὴν ὁρμὴν καὶ ἐλπίδα. Ἐπιτυγχάνων ἐν αὐτῇ, προάγει καὶ ἐπιστέφει τὴν ἐθνικὴν προσδοκίαν, καὶ ἀνακηρύσσει ἐμπράκτως τὴν χρησιμότητα τῆς διαδοχῆς καὶ τῆς βασιλείας, ὡς θεσμοῦ ἐνιαίου καὶ ἀμεταβλήτου, ἐν χώραις ἔνθα τὰ πάντα, λόγῳ τοῦ πολιτεύματος, εἶναι ἐφήμερα καὶ μεταβλητά.

Τὸν Διάδοχον περιβάλλει μὲ μυρίας τιμάς, καὶ μὲ μυρίας προνομίας τὸ Ἔθνος. Ἀνακηρύσσει αὐτὸν ἀπαραβίαστον· νεανίσκον, τὸν προχειρίζει γερουσιαστήν, στρατηγόν, ναύαρχον, ἀκαδημαϊκόν, πρόεδρον σωμάτων σωματείων, ἐν οἷς ἑδρεύουσιν ἄνδρες λευκανθέντες εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Πατρίδος, καὶ ταῖς μελέταις τῶν ἐπιστημῶν. Καθίστησιν αὐτὸν ὑλικῶς ἀνεξάρτητον. Ψηφίζει ὑπὲρ αὐτοῦ γενναίας χρηματικὰς χορηγίας, τῷ οἰκοδομεῖ μέγαρα, χαρίζει εἰς αὐτὸν πλουσίας καὶ εὐρείας ἐκτάσεις ἐριβώλακος γῆς. Πρὸ πάντων ὅμως δίδει εἰς αὐτὸν τὴν καρδίαν του, τὴν καρδίαν τοῦ λαοῦ, τὴν πλήρη ἀγάπης καὶ ἐνθουσιώδους στοργῆς. Τὸ Ἔθνος φαντάζεται τὸν Διάδοχον ὡς τὸν σεμνὸν καὶ ἄγρυπνον θεματοφύλακα τῶν ἐλπίδων καὶ τῶν πόθων του, ὡς τὸν φιλότιμον καὶ φιλόδοξον ἡγέτην καὶ μαχητήν, τὸν ἀδυνατοῦντα, ἀπὸ τῆς μνήμης τῶν ἐθνικῶν τροπαίων, νὰ κλείσῃ εἰς τὸν ὕπνον τοὺς ὀφθαλμούς. Ὁ λαός, βλέπων τὸν Διάδοχον ἀνδρούμενον ἐν σωφροσύνῃ καὶ ἐθνικῇ ἐπιγνώσει, ἀνακουφίζεται εἰς τὰς θλίψεις του, ἀντλεῖ θάρρος διὰ τὴν σήμερον, καὶ ἐλπίδα διὰ τὴν αὔριον. Καὶ ὅταν θεωρῇ αὐτὸν ἐλαύνοντα ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ στρατοῦ, ἀκτινοβόλον ἐκ τοῦ ὑπερηφάνου συναισθήματος τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς τιμῆς, εὐλογεῖ τὴν Πρόνοιαν, καὶ ἀναμιμνήσκεται τῶν παλαιῶν, οἵτινες διέσεισαν τὴν μεγάλην καρδίαν του, τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἐχαιρέτισεν ἐν τῇ κοιτίδι τὸ εὔελπι βρέφος, ὡς τὸν μέλλοντα συνετὸν καὶ μεγαλόφρονα ἡγεμόνα, τὸν θεόθεν κεκλημένον νὰ ἰάσηται τῶν αἰώνων τὰ τραύματα καὶ τὰς δυστυχίας, νὰ ἐγείρῃ τὸν πεπτωκότα, νὰ ἐκδικήσῃ τὰς ἀλγεινὰς περιφρονήσεις, καὶ τὴν ἐθνικὴν συμφορὰν καὶ ἀφάνειαν.

Ὁ λαὸς προσέχει διαρκῶς πρὸς τὸν Διάδοχον. Ἀναμετρεῖ λεπτολόγως τὰς φράσεις του, μοχθεῖ νὰ μαντεύσῃ τὰ ἔνστικτά του, ἀγωνίζεται νὰ διαγνώσῃ ἐὰν ὁ ἱερὸς σπινθὴρ φλέγῃ καὶ ἀκμάζῃ ὑπὸ τὰς πτυχὰς τῆς καρδίας του. Ἀκολουθεῖ τὰ βήματά

του, καὶ σχολιάζει αὐτά· ἐνθουσιᾷ ἐὰν ἐννοήσῃ αὐτὸν ἄξιον τῶν προσδοκιῶν του· δυσφορεῖ καὶ καταρᾶται ἐὰν διίδῃ ὅτι τὸ προσφιλὲς τοῦτο εἴδωλον διαμορφοῦται ἀνάξιον τῶν ἐλπίδων καὶ τῶν θυσιῶν του. Ἀνατέμνων ὁ λαὸς τὸν δημόσιον καὶ τὸν ἰδιωτικὸν βίον τοῦ Διαδόχου τοῦ Θρόνου, ἐξακριβῶν λεπτολόγως πᾶν ὅ,τι σχετίζεται πρὸς αὐτὸν καὶ τὰς κλίσεις του, συζητῶν παρὰ τὴν ἑστίαν περὶ τοῦ σοβαροῦ ζητήματος τῆς ἐθνικῆς ἐπαρκείας τοῦ Διαδόχου, ἀφιέμενος ὁτὲ μὲν εἰς τὴν χαρὰν τῆς χρηστῆς προσδοκίας, ὁτὲ δὲ εἰς εὐλόγους σχετλιασμούς, οὐ μόνον δὲν πράττει τι ἀσύνηθες ἢ περιττόν, οὐ μόνον δὲν φαίνεται ἀναμιγνυόμενος προπετῶς εἰς ἀλλότρια, ἀλλ' ἀσκεῖ δικαίωμα, καὶ ἐκ τοῦ δημοσίου συμφέροντος, καὶ ἐκ τοῦ ἰδίου συμφέροντος ἀμέσως πηγάζον. Διάδοχος φιλόπατρις καὶ μεγαλοπράγμων, εἰς τὰς ἐθνικὰς ἰδέας καὶ ὑποθήκας τραφεὶς καὶ παιδευθείς, ἀπὸ τῶν ὀνείρων τοῦ Γένους ἐμπνεόμενος, τὴν γοητείαν τοῦ ἰδίου ὀνόματος καὶ τῆς ἰδίας θέσεως εἰδὼς νὰ χρησιμοποιῇ, εἶναι τὸ τιμιώτερον κτῆμα, τὸ ἀσφαλέστερον ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐν πολέμῳ ἔρεισμα τοῦ Ἔθνους. Τὰς διῃρημένας δυνάμεις τῆς Πολιτείας, τὰς κατεσπαρμένας δυνάμεις τῆς Φυλῆς Διάδοχος τοιοῦτος δύναται νὰ συγκεντρώσῃ εὐθέως ὑπὸ τὸ εὐγενὲς πάτριον σύνθημα, καὶ τοῦ συνθήματος τούτου καθιστάμενος διὰ βοῆς ὁ ἡγήτωρ, δύναται ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ἐθνικῶς νὰ δημιουργήσῃ, καὶ εὐρύτερον ἐκ τοῦ ὄντος νὰ οἰκοδομήσῃ, ὅσον μικρόν, ὅσον μέτριον ἢ ἀνεπαρκὲς εἶναι τοῦτο. Δυνάμεις ἐθνικαὶ χώρας τινὸς δὲν εἶναι μόναι αἱ ὑλικαί. Αὐτάς, καὶ ἀτυχίαι πολεμικαὶ δύνανται νὰ φθείρωσι, καὶ μακραὶ ἢ ὀξεῖαι δυσμένειαι περιστάσεων νὰ καταδικάσωσιν εἰς ἀδράνειαν καὶ μαρασμόν. Δυνάμεις ἐθνικαὶ εἶναι αἱ ἠθικαί, αἱ ὑπέρτεραι τῶν ἀτυχιῶν τῶν πολέμων, καὶ τῆς ἀντιδράσεως τῶν καιρῶν. Δυνάμεις ἐθνικαὶ εἶναι ἡ ἱστορία τῆς χώρας· αἱ παραδόσεις αὐτῆς καὶ τ' ἀλώβητα ἤθη· τὰ βάσιμα καὶ εὔλογα ὄνειρα, ἡ ἀγνότης καὶ ἰσχὺς τοῦ φρονήματος, ἡ τήρησις καὶ περιφρούρησις τοῦ ἐθνικοῦ καὶ οἰκογενειακοῦ χαρακτῆρος, ἡ λελογισμένη αὐτοπεποίθησις, ἡ συντήρησις τῆς ἐθνικῆς ἑνότητος καὶ ἡ ἀδιάλειπτος θεραπεία καὶ ἀναζωπύρησις αὐτῆς. Καὶ αὐταὶ αἱ ἐθνικαὶ ἀτυχίαι, ὅταν μάλιστα ἐπέσκηψαν ἐκ λόγων ἔξω τοῦ ἔθνους κειμένων, δύνανται ν' ἀποβῶσι δυνάμεις ἐθνικαί, ὅταν ὀρθῶς καὶ καταλλήλως ἐκμεταλλευθῶσιν. Ἡ ζέουσα ὁρμὴ τῆς ἐκδικήσεως, εὐγενής τις μνησικακία, ὁ θερμὸς πόθος τοῦ ἐκπλῦναι τὴν πρόσθεν ὕβριν, ἀποβαίνουσι κέντρα ἐλαύνοντα τὴν ψυχήν, ἐκκαίοντα τὴν συνείδησιν, φυγαδεύοντα τὴν ἐκ τῆς ὑλικῆς χλιδῆς ῥᾳστώνην, παρασκευάζοντα ἀλκιμωτέραν καὶ πλειότερον σοβαρὰν τὴν γενεὰν τοῦ μέλλοντος. Οὐχὶ ἀλόγως δύναταί τις νὰ ἰσχυρισθῇ, ὅτι τὰ ἀτυχήματα τοῦ 1870 ἐγένοντο ὁ ἄκμων, ἐν ᾧ, μετὰ εἴκοσιν ἐνιαυτούς, ἐσφυρηλάτησεν ἡ γαλλικὴ φιλοπατρία καὶ σύνεσις τὴν ἀπόγαιον τοῦ γαλλικοῦ ἔθνους ἀκμήν. Καὶ αἱ ἥτται τῆς Γερμανίας, ἀρχομένου τοῦ παρόντος αἰῶνος, μετὰ ἕτερον αἰῶνα σχεδόν, ἐγένοντο τὸ ἔναυσμα, δι' οὗ ἐξεκαύθη καὶ ἐξεπυρσοκρότησεν ὁ γερμανικὸς ἐνθουσιασμός, ὁ εἰς τὴν ἐθνικὴν ἑνότητα καταλήξας. Ἀμφότεραι αἱ στρατιωτικαί, αἱ ἐθνικαὶ μᾶλλον ἀναπλάσεις δύο μεγάλων λαῶν, ἀτυχίας ἔσχον ὡς ἀφετηρίας, καὶ ἐξ ἀτυχιῶν ὁρμηθεῖσαι ἐτελειώθησαν εἰς τηλικαύτην ἀκμήν. Γαλλία ὅμως καὶ Γερμανία ἔθυσαν καὶ ἐμόχθησαν ὑπὸ ἐνιαῖον καὶ σταθερὸν σύνθημα. Τὰ μεγάλα ἔργα τελεσιουργοῦνται μὲν διὰ τῶν ἀγώνων, παρασκευάζονται ὅμως διὰ τῆς ἑνότητος καὶ τῆς εἰλικρινείας τῆς ἐργασίας. Τὴν ἑνότητα ταύτην, εἰς τὰς συνταγματικὰς ἰδίως χώρας, ἐκπροσωπεῖ ἡ Βασιλεία κυρίως, διότι αὕτη εἶναι ἀναλλοίωτος καὶ σταθερά, αὕτη ἔχει τὴν μόνιμον καὶ τὴν διαρκῆ δύναμιν, ἐν μέσῳ τῶν κυματισμῶν καὶ τῶν ἀσταθειῶν τῆς πολιτικῆς, καὶ τῆς διαρκοῦς παρελεύσεως ὑπουργείων καὶ ὑπουργῶν.

Οὐσιῶδες στοιχεῖον, συντελεστικὸν τῆς ἐξάρσεως τοῦ Διαδόχου εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ Ἔθνους, εἶναι ἡ λελογισμένη καὶ ἀξιοπρεπὴς αὐτοῦ ἐπικοινωνία πρὸς τὸν λαόν, ὃν θὰ διοικήσῃ ἡμέραν τινά. Ἄρχοντες καὶ ἀρχόμενοι, οἱ πολῖται πάντες ἄνευ ἐξαιρέσεως, ἄνευ οὐδεμιᾶς διακρίσεως, ἔχουσι καὶ καθῆκον καὶ δικαίωμα νὰ βλέπωσι τὸν Διάδοχον, καὶ ὁ Διάδοχος ὑποχρέωσιν ἔχει νὰ τοὺς δέχεται εὐμενῶς, καὶ μετὰ προσοχῆς νὰ τοὺς ἀκούῃ. Τὸ σύνολον τῶν πολιτῶν εἶναι τὸ Ἔθνος· οἱ πολῖται στρατεύουσιν ὑπὸ τὰς σημαίας, οἱ πολῖται ἐργάζονται, αὐτοὶ ἀποτίνουσι τοὺς φόρους, καὶ ἐπαρκοῦσιν εἰς τὰς πολεμικὰς καὶ τὰς ἄλλας δαπάνας τῆς χώρας, καὶ τῆς παραστάσεώς της. Τὸ σύστημα τῆς ἐγέρσεως σινικοῦ τείχους, ἢ τῆς ἐπιμόνου παρεμβολῆς τύπων καὶ ἐμποδίων διὰ τὴν ἐγγυτέραν θέαν τοῦ Διαδόχου, εἶναι ὀλέθριον· δημιουργοῦν δὲ παράφονα, ἐκθέτει τὸν Διάδοχον εἰς τὴν εὔλογον δυσαρέσκειαν τοῦ λαοῦ. Αἱ διακρίσεις, καὶ δίκαιαι ἔτι ὅταν εἶναι, παρασκευάζουσι ψυχρότητας, ἃς συμφέρον καὶ καθῆκον ἔχει ὁ Διάδοχος ν' ἀποφεύγῃ ἐπιμελῶς. Φαντασθῶμεν τί δύναται νὰ γεννηθῇ, ὅταν διακρίσεις παραπλήσιαι οὐδένα ἔχωσι λόγον νὰ ὁρίσανται, ἢ ὁριστάμεναι παρέχωνται εἰς τὰς μετριότητας καὶ τὰς ἀσημότητας. Ἡ ἐκλογὴ τῶν διδασκάλων τοῦ ἡβῶντος Διαδόχου, καὶ ὁ καταρτισμὸς τῆς Αὐλῆς αὐτοῦ ἀνδρωθέντος, εἶναι λεπτὸν ζήτημα, δυναστικὸν ἅμα καὶ πολιτειακόν. Ἀδέξιος ἢ σκαιὸς αὐλικός, περὶ τὰς τυπικὰς ὑποκλίσεις μόνον τυρβάζων, περὶ αὐτῶν καὶ τῶν ἐθιμοτυπιῶν ἀδιαλείπτως λαλῶν, αὐτὰς ὑπολαμβάνων ὡς τὸ ἄωτον καὶ τὸ στεφάνωμα τῶν καθηκόντων αὐτοῦ, ἐστερημένος ὅμως τῆς δυνάμεως τοῦ ἀντιλαμβάνεσθαι ὀρθῶς καὶ ἐγκαίρως τῶν πραγμάτων, μὴ ἔχων τὸ ἠθικὸν σθένος νὰ λέγῃ τιμίως καὶ ἀταράχως τὴν ἀλήθειαν, προσπαθῶν ἀδιαλείπτως πῶς νὰ καταστῇ ἀρεστὸς εἰς τὸν Ἡγεμόνα ἢ τὸν Διάδοχον, καὶ ἀδιαφορῶν διὰ ποίας θυσίας θὰ καταστῇ τοιοῦτος, ἀγωνιζόμενος νὰ μαντεύῃ τὰς διαθέσεις τοῦ ἡγεμονίδου, σπεύδων νὰ προλαμβάνῃ καὶ νὰ δικαιολογῇ αἰωνίως αὐτάς, εἶναι ὁ μᾶλλον ὀλέθριος, ὁ μᾶλλον ἐπίβουλος, ὁ μᾶλλον ἀσφαλὴς καὶ ἀσυνείδητος ἐχθρὸς τοῦ Ἡγεμόνος καὶ τοῦ Διαδόχου. Ἡ ἀλήθεια σπανίως εἰσδύει εἰς τοὺς οἴκους τῶν ἡγεμόνων. Τὴν διώκουσιν οἱ ἐν αὐτῇ, τὴν στρεβλοῦσι, τὴν ἀποκρύπτουσιν εἴτε ἐξ ἀτολμίας χαρακτῆρος, εἴτε ἐξ ὑπολογισμοῦ, καὶ ἐώντες τοὺς ἡγεμόνας εἰς τὸ σκότος εἴτε εἰς τὴν πλάνην, δρέποντες αὐτοὶ τῆς ἐγκληματικῆς αὐτῶν ἀναλγησίας ἢ προθέσεως τὸν ἄθεσμον καρπόν, ἀφήνουσιν εἰς τὸν Ἡγεμόνα καὶ τὸν Διάδοχον νὰ δρέψῃ αὐτὸς εἶτα τὸν πικρὸν τῆς ἀγνοίας ἢ τῆς ἀδιαφορίας των καρπόν. Ἡ ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως καὶ ἐρεύνης μόρφωσις ἰδίας γνώμης περὶ τῶν γεγονότων τῶν ἀπασχολούντων τὴν κοινωνίαν, εἶναι ἔννομον καὶ ὀφειλόμενον καθῆκον τοῦ Διαδόχου. Τὰ ὦτα αὐτοῦ οὐχὶ εἰς τὴν ταπεινὴν κολακείαν, οὐχὶ εἰς τὸν ὑπολογισμόν, ἢ τὸ πονηρὸν συμφέρον δύναται ν' ἀνοίξῃ ὁ Διάδοχος, ἀλλ' εἰς τὴν ἀλήθειαν, καὶ ταύτην θὰ μοχθήσῃ ν' ἀνεύρῃ. Διὰ τοὺς ἡγεμόνας καὶ τοὺς ἡγεμονίδας εἶναι πλειότερον ἔτι κινδυνῶδες τὸ βλέπειν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν ἄλλων, καὶ τὸ ἀκούειν διὰ ξένων ὤτων. Διὰ τὸν εἰλικρινῶς θέλοντα νὰ φωτισθῇ καὶ νὰ μελετήσῃ ὑπάρχουσι μυρία μέσα, ἔντιμα ἅπαντα, φωτισμοῦ καὶ μελέτης. Αὐτὸς ὁ τύπος, ὃν σκοπίμως παριστῶσιν ὡς σκοτίζοντα τὰ γεγονότα, εἶναι ἄριστον μέσον ἐλέγχου καὶ πληροφορίας. Νοήμων καὶ ἀμερόληπτος ἀνήρ, ἀνευρίσκει εὐχερῶς τὴν ἀλήθειαν, διὰ μέσου πάσης τῆς θέρμης ἐκείνης τοῦ λόγου, τῆς ἄχρι ἐμπαθείας ἐξικνουμένης πολλάκις. Οὔτε πάντα δύναται ἀσυζητητὶ ν' ἀποδέχηταί τις, ἀλλ' οὔτε πάντα νὰ ἀπορρίπτῃ. Κυρίως οἱ Διάδοχοι ἀνάγκη νὰ πείθωσι τοὺς περὶ αὐτοὺς διὰ πάσης τῆς πολιτείας καὶ τῆς πορείας των, ὅτι ποθοῦσι ν' ἀκούωσι τὴν ἀλήθειαν, καὶ νὰ μανθάνωσιν αὐτήν. Ἄλλως τε, ἐκτὸς τῶν μέσων τούτων, ὑπάρχουσιν αἱ πηγαὶ τῆς προφορικῆς ἐρεύνης. Δὲν θὰ ἐκπέσῃ τῆς θέσεώς του ὁ Διάδοχος, οὔτε θὰ ὑποτιμήσῃ ἑαυτόν, ἐάν, προκειμένων ὑψίστων θεμάτων καὶ συμφερόντων θιγόντων τὴν πολιτείαν καὶ τὴν κοινωνίαν, ζητήσῃ καταλλήλως καὶ ἀνεπιδείκτως τὰ ῥῶτα τῶν δυναμένων ἀπὸ περιωπῆς, καὶ ἄνευ οὐδενὸς πάθους ἢ ὑπολογισμοῦ, νὰ παράσχωσιν αὐτά. Ἀπειλεῖται ὁ τόπος ἀπὸ κρίσιν τινὰ οἰκονομικήν, πολιτειακήν, βιομηχανικήν, ἐμπορικήν, ναυτιλιακὴν ἢ ἄλλην; Ἕκαστος τῶν κλάδων τούτων θὰ ἔχῃ ἐν τῇ χώρᾳ περωτισμένους καὶ φιλοπάτριδας ἀντιπροσώπους, ὑπερτέρους πάσης ὑποψίας ἐπὶ συμπαθείᾳ ἢ ἀντιπαθείᾳ, ἐπὶ συνηγορίᾳ ἢ ἀντιπράξει. Οὐδὲν τὸ ἔκτροπον, ἢ ἐπίμεμπτον, ἐὰν ὁ Διάδοχος προσφύγῃ εἰς τὰς ὑπηρεσίας αὐτῶν, ἐκλέγων τοὺς ἀρίστους καὶ τοὺς μᾶλλον ψυχρούς, καὶ ζητῶν ἀκαδημαϊκῶς ἢ καὶ συγκεκριμένως τὴν γνώμην των, χωρὶς νὰ ἐξαρτήσῃ ἀπὸ τῆς γνώμης των τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ, ἀλλὰ συλλέγων πάσας, καὶ τὰς μᾶλλον ἀντιθέτους, καὶ τὰς μᾶλλον ἐκ διαμέτρου, καὶ ἀναλύων καὶ χωνεύων αὐτὰς εἶτα εἰς τὸ ἴδιον κριτήριον, μορφώσῃ ἀδίαστος καὶ ἀνεπηρέαστος τὴν ἰδίαν πεποίθησιν, ἣν σιωπηλῶς καὶ προσεκτικῶς παραβάλλει εἶτα πρὸς τὰς διαφόρους ἐπὶ τῶν ἰδίων θεμάτων κρατούσας ἐν τῇ κοινωνίᾳ, προσέχων ποῦ κεῖται ἡ ἀλήθεια, καὶ πῶς ἀσφαλέστερον καὶ ἀθορυβωδέστερον δύναταί τις νὰ τὴν ἀνεύρῃ. Εἶναι «δεινὸν ἡ ἄγνοια, καὶ πολλῶν κακῶν τοῖς ἀνθρώποις αἰτία». Ἐὰν διὰ τοὺς ἁπλοῦς τῶν ἀνθρώπων εἶναι δεινὸν ἡ ἄγνοια, πόσον δεινότερον κακὸν εἶναι διὰ τοὺς Βασιλεῖς!

Ἐν τῇ ἐκτυλίξει τῆς ἐπιστημονικῆς καὶ τεχνικῆς ζωῆς τοῦ Ἔθνους, πιθανὸν νὰ παρατηρηθῶσιν ἀραιά τινα φαινόμενα προόδου, οἰωνιζόμενα ἀγαθωτέραν καὶ μείζονα τὴν βελτίονα ἐπίδοσιν. Ὁ Διάδοχος θὰ περιάψῃ εἰς ἑαυτὸν ἐκτίμησιν καὶ ἀγάπην, ἐάν, ἀγρύπνως παρακολουθῶν τὴν ἐπιστημονικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν τῆς πατρίδος του κίνησιν, παρέχῃ ἐνίοτε ἀπόδειξιν τοῦ ἐνδιαφέροντος αὐτοῦ, καὶ τῆς πολυτίμου προσοχῆς του. Ἀξιωματικός τις ἀνακαλύπτει αἴφνης νεώτερόν τι σύστημα ὅπλου ἢ τηλεβόλου· ἰατρὸς ἐπινοεῖ σκόπιμον μηχάνημα ὑπηρετικὸν τῆς ἀνακουφίσεως τῶν ἐν πολέμῳ τραυματιῶν· συγγραφεύς τις ἢ λόγιος δημοσιεύει ἔργον τι ἢ μελέτημα προσοχῆς ἄξιον· γλύπτης γλύφει ἀξιόλογον ἄγαλμα· ζωγράφος γράφει θέας ἀξίαν εἰκόνα· βοτανικός, γεωγράφος, ὀρυκτολόγος, χημικός, μεταλλουργός, ἐπιστήμων ἢ βιομήχανος παντὸς εἴδους καὶ παντὸς κλάδου δημοσιεύει ἢ ἐπινοεῖ τι τοῦ γενικοῦ ἐνδιαφέροντος ἄξιον· ὁ τύπος ἐπιλαμβάνεται, ἡ προσοχὴ τοῦ δημοσίου διεγείρεται. Ἡ ἀντίληψις τοῦ Διαδόχου δέον νὰ ἀγρυπνῇ· τὰ πρωτόλεια τῆς ἐνθαρρύνσεως, καὶ τῆς ἠθικῆς ἀμοιβῆς τοῦ συγγραφέως, τοῦ καλλιτέχνου, τοῦ βιοτέχνου, εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Διαδόχου ἀπόκεινται, καὶ αὐτὸς εὐκαίρον εἶναι νὰ τὰ προσκομίσῃ εὐμενῶς πρὸς τὸν μοχθήσαντα καὶ ἀγρυπνήσαντα. Μία χειραψία τοῦ Ἡγεμόνος, εἰς συμπαθὴς λόγος τοῦ Διαδόχου, μία δημοσία ὁμολογία τῆς εὐχαριστήσεως καὶ τῆς ἀγαθῆς ἐντυπώσεως ἣν ἤσκησεν εἰς τὸ πνεῦμα αὐτοῦ τὸ σύγγραμμα ἢ τὸ καλλιτέχνημα τοῦ πολίτου, εἶναι γενναία ἀμοιβὴ διὰ τὸν κοπιάσαντα, ἀμοιβὴ ἀμείβουσα πλουσίως χωρὶς νὰ καταβιβάζῃ, καὶ χωρὶς νὰ ἐκθέτῃ εἰς οὐδεμίαν ἀραίμαξιν οὐδενὸς τὸ βαλάντιον. Διότι, μία τῶν ἐξόχων προνομιῶν τῶν Ἡγεμόνων καὶ Ἡγεμονιδῶν εἶναι ὅτι δύνανται δι' ἑνὸς εὐμενοῦς λόγου, διὰ μιᾶς θερμῆς συστάσεως, διὰ μιᾶς ἐμφαντικῆς προσκλήσεως εἰς δημοσίαν συνάθροισιν, διὰ μιᾶς χειραψίας μόνης νὰ δημιουργήσωσι μέλλον ὁλόκληρον ἀποκλήρου εὐφυίας, θνησκούσης δι' ἔλλειψιν ὀλίγου ἄρτου, καὶ ὀλιγωτέρας ἀρωγῆς. Καὶ τὸ μέλλον τοῦτο, φωτεινὸν καὶ ἀσφαλές, ἀνέστησεν ὁ Ἡγεμὼν ἢ ὁ Διάδοχος χωρὶς νὰ δαπανήσῃ, χωρὶς νὰ παρακαλέσῃ, χωρὶς νὰ ὑποχρεωθῇ. Πόσον μεγάλη εἶναι τῶν χρηστῶν Ἡγεμόνων καὶ τῶν Διαδόχων ἡ ἠθικὴ δύναμις, καὶ πόσον λυσιτελῶς καὶ ἀσφαλῶς δύναται πανταχοῦ καὶ πάντοτε νὰ ἐπιδρᾷ! Εἰς τὸ Κράτος θὰ ὑπάρχωσιν ἄνδρες πλούσιοι, ἢ ἐπαρκῆ ἔχοντες τὰ μέσα, οἵτινες, εἴτε διότι προσπελάζουσιν ἐκ κενοδοξίας τὴν Αὐλήν, εἴτε διότι θέλουσι νὰ ἀκουσθῶσιν, εἴτε ἐξ ἄλλου οἱουδήποτε λόγου, μανθάνοντες ὅτι ὁ Ἡγεμών, ὁ Διάδοχος, ἐν μέλος τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας ἐξέφρασεν εὐμενῆ γνώμην ὑπὲρ νέου καλλιτέχνου ἢ σπουδαστοῦ, πιθανὸν νὰ προθυμοποιηθῶσι νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς τύχης αὐτοῦ, εἰς τὴν ἔξαρσιν τῆς ἰδιοφυίας του, εἰς τὴν περάτωσιν τῶν σπουδῶν του. Ἰδού, ἐκτὸς τόσων ἄλλων ἐπωφελῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἡγεμονικῆς προσοχῆς,

τί δύναται ν' ἀποφέρῃ εἰς λόγος Ἡγεμόνος ἢ Διαδόχου, καταλλήλως καὶ ἐγκαίρως λεγόμενος. Ἀλλ' ἵνα λεχθῇ ὁ λόγος οὗτος, ἀνάγκη Ἡγεμὼν καὶ Διάδοχος νὰ μὴ ἀγνοῶσιν ἐντελῶς τί ἐπιστημονικῶς καὶ καλλιτεχνικῶς, τί καλλιλογικῶς καὶ βιοτεχνικῶς ζυμοῦται περὶ αὐτούς. Ἀνάγκη νὰ μεριμνῶσι περὶ τῶν γραμμάτων, τῶν καλῶν τεχνῶν, καὶ τῶν τεχνῶν τῆς Πατρίδος, ἀνάγκη νὰ τιμῶσιν ἐνίοτε, διὰ τῆς προσοχῆς καὶ μερίμνης των, τὰ πενιχρὰ σπουδαστήρια τῶν σεμνῶν τούτων καὶ ἀφανῶν μαρτύρων τῶν ἰδίων πεποιθήσεων καὶ ἰδιοτήτων, ἀνάγκη νὰ παρέχωσι τὸ κεφάλαιον τῆς πατρικῆς ἐνθαρρύνσεως εἰς λιποψυχούσας φύσεις, αἵτινες πιθανῶς ἐγεννήθησαν προνομιοῦχοι, καὶ ἐγκρύπτουσι τὸν σπινθῆρα τῆς Τέχνης ἐν ἑαυταῖς. Καὶ πόσοι τοιοῦτοι σπινθῆρες, πόσαι λυχνίαι φωτειναὶ ἐσβέσθησαν ἐλλείψει ὀλιγίστου ἐλαίου! Τοιαῦται ἐκδηλώσεις ἐνδιαφέροντος θὰ ἐξῆρον ἔτι παρὰ τῷ λαῷ τὸ γόητρον τοῦ Διαδόχου· καὶ ἐνῷ ἡ συγκαταβατικὴ εὐμένεια τοῦ ἡγεμονίδου, αἴρουσα τὰς διακρίσεις, θὰ καθίστα, διὰ τῆς ἐπικοινωνίας, ἐγγύτερον αὐτὸν πρὸς τὸν λαόν, θὰ διεσκεδάζοντο αἱ τυχὸν προκαταλήψεις, αἱ ἀόριστοι ὑποθέσεις καὶ φῆμαι ἃς ἐνίοτε καὶ πνεῦμα ἐχθρὸν βεβουλευμένον ἢ ἐπιπόλαιον ἠδύνατο νὰ ἐκθρέψῃ, τὸ δὲ γόητρον τοῦ Διαδόχου θὰ ἠμπεδοῦτο κραταιότερον ἔτι εἰς τὴν θερμήν, τὴν φιλοπάτριδα καὶ φιλοβασιλικὴν καρδίαν τοῦ Ἔθνους.

Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς χώρας, ἡ στρατιωτικὴ καὶ ναυτικὴ βελτίωσις καὶ προαγωγή, ἡ παιδεία, τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα, ἐξαιρέτως δὲ ἡ συγκέντρωσις καὶ συντήρησις τῶν ἀφανῶν ἀλλὰ προσφιλῶν δεσμῶν τῶν ἑνούντων εἰς μίαν ἐλπίδα καὶ προσδοκίαν τὰ τέκνα τῆς αὐτῆς Πατρίδος, εἶναι κύρια τοῦ Διαδόχου μελήματα. Ὑπὸ τὴν ἡγεμονικὴν αὐτοῦ στέγην εὑρίσκουσιν ἂν οὐχὶ ἄσυλον, ἐγκάρδιον καὶ τιμητικὴν ὅμως δεξίωσιν τὰ ἱστορικὰ τῆς χώρας ὀνόματα, αἱ εὐρύτεραι τοῦ Ἔθνους διάνοιαι, τὰ ναυάγια τῶν εὐγενῶν ἰδεῶν, οἱ μάρτυρες τοῦ πολλαπλοῦ καθήκοντος. Εἰς θερμὸς λόγος τοῦ Διαδόχου ἤμειψε τὸν προγεγραμμένον, τὸν ἄπολιν καὶ ἄπατριν . . . παρεμύθησε τὸν ἀξιοσέβαστον τραυματίαν καταδρομῆς, ἡς ὑψηλὴ καὶ εὐγενεστάτη ἐγένετο ἡ ἀρχή, ἐκέντρισε τὸ θάρρος του, διέχυσε τὴν ἐγκαρτέρησιν εἰς τοὺς πόρρω. Ὑπὸ τὴν πάλλουσαν συμπάθειαν τοῦ Διαδόχου ὁ ἀποκαρτερῶν ἀπόστολος τῆς ἰδέας ἀνέκτησε τῶν πάλαι ἡμερῶν τὸ ἀκμαῖον πῦρ. Ποῖα ἦσαν τὰ δυσεύρετα ταῦτα ὅπλα, τὰ ἀπεργασθέντα τὴν ἠθικὴν αὐτὴν ἀνάστασιν καὶ ἐπανάστασιν; Εἷς λόγος τοῦ Διαδόχου! Μία ἐπίδειξις καὶ μία ἀπόδειξις τοῦ ὀρειλομένου αὐτοῦ ἐνδιαφέροντος· συμμετοχή τις εἰς τὸ ἄλγος εὐγενῶν μαρτύρων, ἐμφύσησις πίστεως εἰς τὴν γόησσαν ἐλπίδα τοῦ χρηστοτέρου μέλλοντος.

Τὰ ἔθνη δὲν ζῶσι μόνον ἐπ' ἄρτῳ. Αἱ ἰδέαι εἶναι τῶν ἐθνῶν ἡ ζωή, θεματοφύλακες δὲ καὶ ἐκτελεσταὶ τῶν ἰδεῶν ἐκλήθησαν οἱ εὔορκοι καὶ ῥηξικέλευθοι Ἡγεμόνες. Ὑπάρχουσιν Ἔθνη ὧν ἡ ζωὴ σύμπασα, τὸ παρελθόν, τὸ ἐνεστώς, τὸ μέλλον, εἶναι ἰδέας μόνης ἔκφανσις καὶ ὑπεροχή. Δυσχερέστατον ἔχουσι τὸν κλῆρον οἱ κληρονόμοι στεμμάτων κρατῶν, βιωσάντων, βιούντων, βιωσόντων ὑπὸ τοιαύτας ἀναποδράστους συνθήκας. Ἐὰν εἶναι ὅμως ἐργώδης ὁ κλῆρος, καὶ εὐγενέστερος εἶναι, καὶ πλειότερον ὑψηλός. Οὐδεὶς ῥάθυμος ἢ ὀκνηρός, οὐδεὶς φυγόπονος ἢ ἀδρανὴς ἐδοξάσθη ποτέ. Οἱ Διάδοχοι τῶν θρόνων, ὧν ἡ λαμπηδὼν καὶ ἡ ἐγγύησις δὲν σκέπει πάντας τοὺς υἱοὺς τῆς πατρίδος, ἔχουσι μεμετρημένον τὸν ὕπνον, ἄγρυπνον τὴν προσοχήν, ῥαγδαίαν τὴν καρδίαν, ἀνήσυχον τὸν ὀρθαλμόν. Ἡ ἱερότης τῶν ὑποχρεώσεων, ἡ ἐπίγνωσις αὐτῶν, τὸ βάρος τῆς ἀποκειμένης ἐντολῆς ἀφαιρεῖ τῆς ψυχῆς τὴν ἀδράνειαν, μετριάζει τῆς ἀνέσεως τὰς ὥρας, πολλαπλασιάζει τὰς τῆς ἐργασίας. Τοῦ Διαδόχου τὸ ἀξίωμα οὔτε θέσις ἀργόμισθος εἶναι, οὔτε τίτλος τιμητικός, ψιλὸς ἐννοίας, δυνάμεως, καθήκοντος. Ὁ Διάδοχος εἶναι ὁ πρώτιστος, μετὰ τὸν Βασιλέα, ὑπηρέτης τοῦ Κράτους, καὶ ὁ πρῶτος, μετὰ τὸν Ἡγεμόνα, θεράπων τῆς Δυναστείας. Τιμή, ὅρκος, καθῆκον, καὶ ἡ ἐπιστέρουσα τὴν γόησσαν μορφήν του ἀπωτέρα ἐλπίς, εἶναι ἡ τριάκτινος λαμπηδὼν ἡ σελαγίζουσα περὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ Διαδόχου, ἡ σκέπουσα τὸν βασιλικὸν Θεσμόν, ἡ προάγουσα τὴν ἐπωφελῆ αὐτοῦ δρᾶσιν καὶ γοητείαν. Ἡ προσωπικότης τοῦ Διαδόχου τοῦ Θρόνου, ἐν εἰδικαῖς χώραις, ὑπὸ ἰδιαιτέρας συνθήκας ἀναπτυσσομέναις, εἶνε ἡ πρώτη καὶ σοβαρωτάτη τοῦ Κράτους. Ἐμφανίζει τὸ μέλλον . . . Ἀπὸ ἡγεμόνος, οὐτινος ἀπεσβέσθη τὸ πῦρ τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἐργασίας, σῴζει τὸ Κράτος ἄρτιος Διάδοχος. Ἀπὸ Διάδοχον ὅμως μὴ αἰρόμενον εἰς τῆς θέσεώς του τὸ ὕψος, μὴ θερμαινόμενον ἀπὸ τὸ σφρῖγος ἀκμαίας ἐθνικῆς ζωῆς, μὴ συναρπαζόμενον ἀπὸ εὐγενῆ φιλοδοξίαν, μὴ λατρεύοντα ἰδεώδεις θεότητας, τίς θὰ σώσῃ τὰ ἔθνη καὶ τοὺς λαούς, τὰς φυλὰς καὶ τὰ ἰδανικά των;

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΠΑΓΑΝΕΛΗΣ

ΤΡΙΑ ΑΓΓΕΛΑΚΙΑ

Νιογέννητο ξανθὸ παιδὶ
Χαμογελάει ἅμα τὰ ἰδῇ
Ἀντίκρυ του, ζωγραφισμένα
Ἀπὸ τεχνίτη ξακουστό,
Κοντὰ σ' ὁλόφωτο Χριστὸ
Δυὸ ἀγγελάκια ἀδελφωμένα.

Πρὶν ἀπὸ μάννα γεννηθῇ,
Στὴ γῆ μας κάτω πρὶν νάρθῃ
Τἀντάμωσε σὲ πλάσην ἄλλη . . .
Τώρα στὰ μάτια του μπροστὰ
Ποῦ τὰ θωρεῖ ζωγραφιστὰ
Τὰ ξαναγνώρισε καὶ πάλι.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

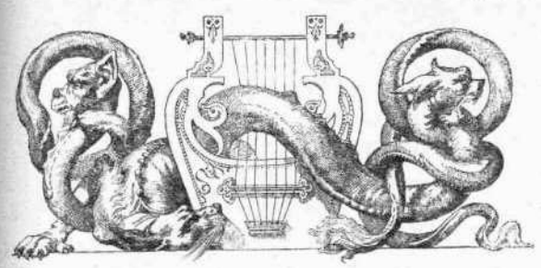

Ο ΜΕΓΑΣ ΓΑΛΕΟΤΟΣ

Δρᾶμα τοῦ **Ἰωσὴφ Ἐτσεγαράη** (José Echegaray)
μεταφρασθὲν ἐκ τοῦ Ἱσπανικοῦ ὑπὸ **Δ. Βικέλα.**

Περὶ τῆς συγχρόνου φιλολογικῆς κινήσεως τῆς Ἱσπανίας ὀλίγιστα γνωρίζομεν ἐνταῦθα,—οὔτε τὰ ὀνόματα ἴσως τῶν ποιητῶν καὶ μυθιστοριογράφων της, ὅσοι καὶ σήμερον ἔτι τιμοῦν διὰ τῶν ἔργων των τὴν πατρίδα τοῦ Cervantes *καὶ τοῦ* Lope de Vega. *Ὁ διασημότερος καὶ δημοτικώτερος τῶν ζώντων Ἱσπανῶν ποιητῶν εἶναι ὁ Ἰωσὴφ Ἐτσεγαράης* (José Echegaray). *Ὁ ἔξοχος οὗτος δραματουργὸς ἐγεννήθη εἰς Μαδρίτην τὸ 1832. Σπουδάσας τὴν ὁδογεφυροποιΐαν διεκρίθη ὡς μηχανικός, διωρίσθη δὲ μετά τινα ἔτη καθηγητὴς τῶν Μαθηματικῶν εἰς τὴν σχολὴν ὅπου ἐμαθήτευσε. Παρεκτὸς τῆς διδασκαλίας, συνέγραψεν ἔργα πολλὰ φυσικομαθηματικὰ καὶ ἐνεδείχθη διαπρεπὴς μεταξὺ τῶν ἐγκριτωτέρων ἐπιστημόνων τῆς πατρίδος του. Κατὰ τὴν μεταπολίτευσιν τοῦ 1868 ἀνεμίχθη εἰς τὴν πολιτικήν, κατέλαβε διὰ τῆς εὐγλωττίας του θέσιν ἐπίζηλον εἰς τὸ Κοινοβούλιον, ἐχρημάτισε δὲ διευθυντὴς τῶν δημοσίων ἔργων καὶ μετέπειτα ὑπουργός. Κατὰ τὸ 1872, ἀνακηρυχθείσης τῆς δημοκρατίας, μετηνάστευσεν εἰς Παρισίους, ἐκεῖ δὲ κατὰ πρῶτον, εἰς ἡλικίαν τεσσαράκοντα ἐτῶν, ἀνεφάνη ὡς δραματικὸς ποιητὴς γράψας τὴν μονόπρακτον κωμῳδίαν του* El libro talonario. *Ἐπανελθὼν εἰς τὴν πατρίδα του ἐχρημάτισε καὶ πάλιν ὑπουργός, κατὰ τὸ 1874, ἔκτοτε δὲ ἀποσυρθεὶς τῆς πολιτικῆς καὶ παρακολουθῶν ὡς θεατὴς τὴν πάλην τῶν κομμάτων, διατελεῖ καθηγητὴς τῶν φυσικομαθηματικῶν καὶ δημοσιεύει ἐναλλὰξ δράματα καὶ ἔργα ἐπιστημονικά. Ἀλλ' ὁ πρὸς τὴν ἐπιστήμην ζῆλος οὐδαμῶς παραβλάπτει ἢ παρεμποδίζει τὴν ποιητικήν του ἔμπνευσιν. Ὑπὲρ τὰ τεσσαράκοντα δράματά του ἀνεβιβάσθησαν μέχρι τοῦδε ἐπὶ τῆς σκηνῆς, τὰ πλεῖστα ἔμμετρα. Ὁ Μέγας Γαλεότος θεωρεῖται ὡς τὸ ἀριστούργημά του, μετεφράσθη δὲ εἰς πάσας σχεδὸν τὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας. Ὁ Ἐτσεγαράης συνδυάζει τὸ εὐφάνταστον τῆς δραματικῆς σχολῆς τοῦ* Calderon *μετὰ τῶν φιλοσοφικῶν τάσεων τῆς παρούσης ἐποχῆς. Οἱ ἕνεκα τούτου νεωτερισμοί του προεκάλεσαν καταφορὰν ἐνίοτε ἴσην πρὸς τὸν ἐνθουσιασμὸν τῶν θιασωτῶν του, ἀλλ' ὅμως ἡ ποιητική του δόξα μένει ἑδραία καὶ συνεχίζονται δι' αὐτῆς αἱ μακραὶ παραδόσεις τοῦ ἐνδόξου δραματικοῦ παρελθόντος τῆς Ἱσπανίας.*

ΤΑ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣΩΠΑ

ΘΕΟΔΩΡΑ, *σύζυγος τοῦ Ἰουλιανοῦ.*
ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.
ΣΕΒΗΡΟΣ, *ἀδελφός του.*
ΜΕΡΣΕΔΗ, *σύζυγος τοῦ Σεβήρου.*
ΠΕΠΙΤΟΣ, *υἱὸς αὐτῶν.*
ΕΡΝΕΣΤΟΣ.
ΡΟΥΕΔΑΣ.
ΔΥΟ ΥΠΗΡΕΤΑΙ.

Ἡ σκηνὴ ἐν Μαδρίτῃ ἐν ἔτει 18 . . .

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἡ σκηνὴ παριστᾷ σπουδαστήριον. Ἀριστερόθεν ἐξώστης, δεξιόθεν θύρα,—εἰς τὸ μέσον περίπου τοῦ δωματίου τράπεζα, ἐπ' αὐτῆς δὲ χαρτία, βιβλία καὶ λύχνος ἀναμμένος. Πρὸς τ' ἀριστερὰ σοφᾶς. Εἶναι νύξ.

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

ΕΡΝΕΣΤΟΣ, κάθηται ἐνώπιον τῆς τραπέζης, ὡς σκοπεύων νὰ γράψῃ.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Τίποτε! . . . Ἀδύνατον! . . . Τοῦ κάκου ἀγωνίζομαι! Ἡ ἰδέα εἶναι ἐδῶ,—σαλεύει μέσα εἰς τὸν ἀναμμένον μου ἐγκέφαλον, τὴν αἰσθάνομαι. Κάποτε φῶς ἐσωτερικὸν τὴν φωτίζει—καὶ τὴν βλέπω. Τὴν βλέπω μὲ μορφὴν ἀόριστον, ἀσαφῆ, καὶ διὰ μιᾶς εἰς τὰ ἀπόκρυφα βάθη της ἀντηχοῦν φωναί, αἱ ὁποῖαι τὴν ζωνταν εύουν, . . . οἰμωγαὶ λύπης, στεναγμοὶ ἔρωτος, γέλωτες σαρδωνικοί . . . κόσμος ὁλόκληρος παθῶν, παθῶν ζώντων καὶ συγκρουομένων· καὶ ἐξορμοῦν καὶ ἀπλώνονται ὁλόγυρά μου καὶ γεμίζουν τὸν ἀέρα! Τότε, τότε λέγω καθ' ἑαυτόν: «ἀιδοῦ ἡ ὥρα», καὶ παίρνω τὸ κονδύλι μου καὶ μὲ τὸ βλέμμα προσηλωμένον εἰς τὸ ἄπειρον; μὲ τὴν ἀκοὴν εἰς ἔντασιν, προσπαθῶν νὰ περιστείλω τοὺς παλμοὺς τῆς καρδίας μου, σκύπτω ἐπάνω εἰς τὸ τετράδιόν μου. Ἀλλά . . . ὦ εἰρωνεία τῆς ἀνικανότητος! Αἱ γραμμαὶ τῆς μορφῆς ἐξαλείφονται, τὸ ῥάσμα διαλύεται, κραυγαὶ καὶ στεναγμοὶ σιωποῦν, καὶ τὸ μηδέν, τὸ μηδὲν μὲ περικυκλόνει, . . . ἡ μονοτονία τοῦ κενοῦ ἀπείρου, τοῦ ἀνισχύρου στοχασμοῦ, τοῦ ὑπνηλοῦ καμάτου! Εἶναι χειρότερον ἢ θάνατος τοῦτο: τὸ κονδύλι διαρκῶς ἀκίνητον καὶ τὸ χαρτὶ χωρὶς ζωήν, χωρὶς τὴν ζωὴν τῆς ἰδέας. Ὤ! πόσας μορφὰς περιέχει τὸ μηδὲν καὶ πῶς—σκυθρωπὸν καὶ σιωπηλὸν—χλευάζει τοὺς πλάστας τοῦ εἴδους μου: πολλὰς μορφάς, πολλάς: πίνακας χωρὶς χρώματα, μάρμαρα ἀκατέργαστα, χαώδεις δονήσεις ἤχων συγκεχυμένων! Ἀλλὰ τίποτε τόσον ἐρεθιστικόν, τόσον ἐξευτελιστικόν, τόσον ἀηδές, ὅσον τὸ ἄθλιον τοῦτο κονδύλι (τὸ *ῥίπτει ἐπὶ τῆς τραπέζης*) καὶ τὸ ἄγραφον τοῦτο χαρτί . . . Ἀ! δὲν ἠμπορῶ νὰ σὲ γεμίσω, ἀλλ' ἠμπορῶ νὰ σὲ καταστρέψω, ταπεινὲ συνένοχε τῆς φιλοδοξίας μου καὶ τῆς ταπεινώσεώς μου! Ἰδού . . . ἰδού! . . . Μικρότερα; . . . ἀκόμη μικρότερα! . . . (*Σχίζει τὸν χάρτην. Διακόπτεται ἐπί τινας στιγμάς*). Αἴ, καί; . . . Εὐτυχῶς δὲν μὲ βλέπει κανείς. Ἀνόητοι ἐξάψεις καὶ ἄδικοι! Ὄχι... δὲν ὑποχωρῶ. Σκέψις ἀκόμη, σκέψις, μέχρις οὗ ἢ νικήσω ἢ ἐξοντωθῶ! Ὄχι, δὲν παραδίδω τὰ ὅπλα! Νὰ ἰδῶ, . . . νὰ ἰδῶ ἂν εἶναι τρόπος . . .

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΕΡΝΕΣΤΟΣ καὶ ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ. Οὗτος φορεῖ φράκον, κρατεῖ τὸν ἐπενδύτην του ἐπὶ τοῦ βραχίονος, ἀνοίγει δὲ τὴν θύραν δεξιόθεν ἀλλὰ δὲν προχωρεῖ ἐντὸς τοῦ δωματίου.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Αἴ! Ἐρνέστε!

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ἰουλιανέ!

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Ἀκόμη ἐργάζεσαι ; . . . Σὲ διέκοψα.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ, ἐγειρόμενος.

Νὰ μὲ διακόψῃς ! Μὲ τὰ σωστά σου, Ἰουλιανέ ; Ἔλα μέσα, ἔλα ! Καὶ ἡ Θεοδώρα ;

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Ἐρχόμεθα ἀπὸ τὸ θέατρον. Ἐκείνη ἀνέβη μὲ τὸν ἀδελφόν καὶ τὴν νύμφην μου εἰς τὸ ἐπάνω πάτωμα νὰ ἰδῇ δὲν ἠξεύρω τί, . . . κάτι ἤθελε νὰ τῆς δείξῃ ἡ Μερσέδη. Ἐγὼ δὲ ἐπήγαινα εἰς τὸ δωμάτιόν μου, ὅταν εἶδα φῶς εἰς τὸ ἰδικόν σου, καὶ ἦλθα νὰ σοῦ εἰπῶ Καληνύκτα.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ἦτο πολὺς κόσμος ;

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Πολύς, καθὼς πάντοτε. Καὶ ὅλοι οἱ φίλοι μοῦ ἐζήτουν νέα σου. Ἐθαύμαζαν πῶς δὲν ἦλθες καὶ σύ.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ὦ ! Καλοσύνη των.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Τὴν ἀξίζεις, καὶ μὲ τὸ παρεπάνω ! Καὶ σύ ; Σοῦ ἦλθε καλὰ τριῶν ὡρῶν μοναξιὰ καὶ ἔμπνευσις !

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Μοναξιά, ναί· ἔμπνευσις ὄχι. Δὲν μοῦ ἦλθε, ἂν καὶ τῆς ἐφώναζα μὲ ὑποταγὴν καὶ πόθον.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Δὲν ἀνταπεκρίθη εἰς τὴν πρόσκλησίν σου ;

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Καὶ οὔτε εἶναι ἡ πρώτη φορά. Ἀλλ' ἂν δὲν ἔκαμα τίποτε ἄλλο, ἔκαμα ὅμως μίαν χρησιμωτάτην ἀνακάλυψιν.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Ποίαν ;

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Αὐτήν : ὅτι δὲν ἀξίζω τίποτε !

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Διάβολε ! φοβερὰ ἀνακάλυψις !

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ἐκεῖνο ποῦ σοῦ λέγω !

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Καὶ διατί ἡ τόση ὀργὴ ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ σου ; Μὴ δὲν προχωρεῖ τὸ δρᾶμα περὶ τοῦ ὁποίου μοῦ ἔλεγες ;

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Νὰ προχωρήσῃ ; Προχωρεῖ ἀνάποδα !

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Ἀλλὰ κατὰ τί ἔπταισαν εἰς τὸν καλόν μου Ἐρνέστον καὶ ἡ ἔμπνευσις καὶ τὸ δρᾶμα μαζῆ ;

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Κατὰ τοῦτο : ὅτι ὅταν συνέλαβα τὴν ἰδέαν τοῦ δράματος, μοῦ ἐφάνη γόνιμος, καὶ θέλων τώρα νὰ τῆς δώσω μορφήν, νὰ τὴν ἐνδύσω μὲ ἔνδυμα ἁρμόδιον διὰ τὴν σκηνήν, καταλήγω εἰς πρᾶγμα ἀλλόκοτον, δύσκολον, ἀντιδραματικόν, ἀδύνατον !

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Ἀλλὰ εἰς τί συνίσταται τὸ κακὸν τοῦ πράγματος ; Ἔλα, εἰπέ μου παρακαλῶ, διότι μοῦ ἐξάπτεις τὴν περιέργειαν. (*Κάθηται ἐπὶ τοῦ σοφᾶ*).

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Φαντάσου ὅτι τὸ κύριον πρόσωπον, ἐκεῖνο ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξαρτᾶται ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ διέλιξις τοῦ δράματος, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον τοῦ δίδει ζωήν, προκαλεῖ τὴν καταστροφήν, τὴν φέρει, — καὶ τὴν χαίρεται, — δὲν ἠμπορεῖ νὰ παρουσιασθῇ ἐπὶ τῆς σκηνῆς.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Τόσον κακὸν εἶναι ; τόσον ἀηδὲς καὶ ἀποτρόπαιον;

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ὄχι. Δὲν εἶναι τοῦτο. — Κακόν; καθὼς ὅλοι μας. Ὅσον σὺ κ' ἐγώ. Οὔτε κακὸν οὔτε καλόν. Ἀηδὲς καὶ ἀποτρόπαιον ; ὄχι, μὰ τὴν ἀλήθειαν. Δὲν εἶμαι τόσον μισάνθρωπος, οὔτε τόσον ἀηδίασα τὴν ζωὴν ὥστε νὰ θέλω τοῦτο ἢ νὰ ἐπιθυμῶ νὰ φανῶ τόσον πολὺ ἄδικος.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Λοιπὸν τότε, τί εἶναι τὸ αἴτιον ;

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Τὸ αἴτιον εἶναι, φίλε μου, ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος πρόσωπον δὲν χωρεῖ ὑλικῶς εἰς τὴν σκηνήν.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Κύριε ἐλέησον ! Τί λέγεις ; Εἶναι μήπως μυθολογικὸν τὸ δρᾶμα καὶ παριστᾷ Τιτᾶνας ;

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Τιτᾶνας, ναί, ἀλλὰ κατὰ τὴν σημερινὴν ἔννοιαν τοῦ πράγματος.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Δηλαδή ;

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Δηλαδή, τὸ πρόσωπον τοῦτο εἶναι «ὁ κόσμος ὅλος».

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Ὁ κόσμος ὅλος ! Τότε ἔχεις δίκαιον, δὲν χωρεῖ εἰς τὴν σκηνὴν ὁ κόσμος ὅλος. Αὐτὴ εἶναι ἀλήθεια ἀδιαφιλονείκητος καὶ αὐταπόδεικτος.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Βλέπεις λοιπὸν ὅτι εἶχα δίκαιον.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Ὄχι ἐντελῶς. «Ὅλος ὁ κόσμος» ἠμπορεῖ νὰ συμπυκνωθῇ εἰς ὀλίγους τύπους καὶ χαρακτῆρας. Ἐγὼ δὲν ἐννοῶ ἀπ' αὐτά, ἀλλὰ νομίζω ὅτι τοῦτο τὸ κατώρθωσαν πολλάκις οἱ ποιηταί.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Μάλιστα, ἀλλ' εἰς τὴν ἰδικήν μου περίπτωσιν, δηλαδὴ εἰς τὸ δρᾶμά μου, τοῦτο δὲν γίνεται.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Διατί ;

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Διὰ λόγους πολλούς, τοὺς ὁποίους θὰ ἦτο μακρὸν νὰ σοῦ ἐξηγήσω, καὶ ἰδίως αὐτὴν τὴν ὥραν.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Δὲν πειράζει. Εἰπέ μου μερικούς.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ἰδού, φίλε μου. Κάθε ἄτομον τοῦ μεγάλου τούτου συνόλου, — πᾶσα κεραλὴ τοῦ τέρατος τούτου μὲ τὰς ἑκατὸν χιλιάδας κεραλάς, — τοῦ Τιτᾶνος τούτου τῆς ἐποχῆς μας εἰς τὸν ὁποῖον ἔδωκα τὸ ὄνομα «Ὅλος ὁ κόσμος», παρουσιάζεται εἰς τὸ

δρᾶμά μου ἐπὶ μίαν στιγμὴν βραχυτάτην, προφέρει μίαν λέξιν — ὄχι περισσότερον, — ρίπτει ἓν καὶ μόνον βλέμμα, — τὸ μέρος του εἰς τὴν ὑπόθεσιν περιορίζεται σχεδὸν εἰς ἓν μειδίαμα, — μόλις ἐμφανίζεται καὶ ἀποσύρεται, — ὅ,τι κάμνει τὸ κάμνει χωρὶς πάθος, χωρὶς ὀργήν, χωρὶς κακίαν, ἀδιαφόρως καὶ ἀσκόπως, — ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀσυνειδήτως.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Αἴ, ἔπειτα ;

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Αἱ ὀλίγαι αὐταὶ λέξεις, τὰ στιγμιαῖα βλέμματα, τὰ ἀδιάφορα μειδιάματα, ὅλα αὐτὰ τὰ μικρὰ ψιθυρίσματα, αἱ μικρόταται κακίαι, ὅλα αὐτὰ ἐπὶ τέλους τὰ ὁποῖα ἠδυνάμεθα νὰ ἐπονομάσωμεν ἀκτῖνας ἀσημάντους τοῦ δραματικοῦ φωτός, — ὅλα αὐτὰ συνδεόμενα ἀποτελοῦν μίαν δέσμην, μίαν πυράν, καὶ φέρουν τὴν πυρκαϊάν, τὴν ἔκρηξιν, τὴν σύγκρουσιν καὶ τὰ θύματα. Ἐὰν παραστήσω τὸ σύνολον τῶν ἀνθρώπων διὰ μερικῶν τύπων ἢ προσώπων συμβολικῶν, θὰ ἔχω νὰ συγκεντρώσω εἰς τὸν καθένα ὅ,τι εἶναι διεσπαρμένον εἰς τοὺς πολλούς, καὶ τότε ἡ ἰδέα μου διαστρέφεται. Θὰ φέρω εἰς τὴν σκηνὴν τύπους ἀπεχθεῖς καθὸ κακούς, καὶ ἀπιθάνους καθόσον ἡ κακία των δὲν αἰτιολογεῖται. Πρόσθεσε δὲ καὶ τὸν κίνδυνον μὴ ὑποτεθῇ ὅτι ἠθέλησα νὰ παραστήσω κοινωνίαν αἰσχράν, διεφθαρμένην καὶ σκληράν, ἐνῷ ἡ πρόθεσίς μου εἶναι ἁπλῶς καὶ μόνον νὰ ὑποδείξω ὅτι ὅλαι μας αἱ πράξεις, καὶ αἱ πλέον ἀσήμαντοι, δὲν εἶναι ἀσήμαντοι μήτε ἀδιάφοροι, ἢ πρὸς καλὸν ἢ πρὸς κακόν, — διότι, συνδεόμεναι ὑπὸ τὰς μυστηριώδεις ἐπιρροὰς τῆς σημερινῆς ζωῆς, ἠμποροῦν νὰ ἐπιφέρουν συνεπείας μεγίστας.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Αὐτά, φίλε μου, εἶναι μεταφυσικὰ δι' ἐμέ. Κάτι μισοβλέπω, ἀλλὰ διὰ μέσου πολλῶν συννέφων. Αὐτὰ τὰ πράγματα τὰ ἐννοεῖς σὺ πολὺ καλλίτερά μου. Ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ συναλλαγματικῶν, ἐκτοκισμῶν, δοσοληψιῶν καὶ κερδοσκοπιῶν, τότε θὰ ἦτο ἄλλη ὑπόθεσις.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ὄχι, ὄχι. Ἔχεις νοῦν ὑγιῆ, καὶ τοῦτο εἶναι τὸ οὐσιῶδες.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Εὐχαριστῶ, Ἐρνέστε. Εἶσαι πολὺ καλός.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ἐν τούτοις σὲ ἔπεισα ;

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Ὄχι. Θὰ ὑπάρχῃ τρόπος νὰ ὑπερνικηθῇ αὐτὴ ἡ δυσκολία.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ἐὰν ἦτο μόνη αὐτή !

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Ἔχει καὶ ἄλλην ;

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ἔχει, λέγει ! — Εἰπέ μου τί εἶναι τὸ κατ' ἐξοχὴν δραματικὸν ἐλατήριον ;

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Δὲν ἠξεύρω καλὰ καλὰ τί ὀνομάζεις δραματικὸν ἐλατήριον. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἠμπορῶ νὰ σοῦ εἰπῶ εἶναι ὅτι δὲν μὲ διασκεδάζει δρᾶμα χωρὶς ἔρωτας μέσα, — καὶ μάλιστα ἔρωτας δυστυχεῖς, διότι ἂν πρόκειται περὶ εὐτυχῶν, μοῦ ἀρκεῖ ἐδῶ ἡ στέγη μου καὶ ἡ Θεοδώρα μου.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Καλά, περίφημα ! Ἀλλὰ τὸ δρᾶμά μου, φοβοῦμαι, δὲν χωρεῖ ἔρωτας.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Τόσον τὸ χειρότερον. Ἄκουσέ με, δὲν ἠξεύρω τί ἐστι τὸ δρᾶμά σου, ἀλλ' ὑποπτεύομαι ὅτι δὲν θὰ ἐξεγείρῃ κανενὸς τὸ ἐνδιαφέρον.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Αὐτὸ δὰ σοῦ λέγω κ' ἐγώ. Καὶ ὅμως, ἐνδέχεται νὰ βάλω μέσα ἔρωτας, καὶ χωρὶς ζηλοτυπίας.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Κύτταξε πρὸς τούτοις νὰ ἔχῃς ὑπόθεσιν ἐνδιαφέρουσαν, τὴν ὁποίαν ν' ἀναπτύξῃς ἐντέχνως, μὲ περιπλοκὰς συγκινητικάς . . .

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ὄχι, φίλτατε ! Τοῦτο, ὄχι ! Τὰ πάντα θὰ εἶναι ἁπλᾶ, συνήθη, σχεδὸν κοινά, καθόσον τὸ δρᾶμα δὲν θὰ ἔχῃ ἐνέργειαν ἐξωτερικήν. Τὸ δρᾶμά μου διεξάγεται διὰ τῶν προσώπων του ἐνδομύχως· προβαίνει βραδέως, ὑποτρέφεται σήμερον ἀπὸ ἕνα στοχασμόν, αὔριον ἀπὸ ἕνα παλμὸν καρδίας, ὑποσκάπτει τὴν θέλησιν ὀλίγον κατ' ὀλίγον. . .

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Ἀλλ' αὐτὰ πῶς θὰ τὰ καταλάβῃ κανεὶς ; Αἱ ἐνδόμυχοι αὐταὶ ἐνέργειαι πῶς ἐκδηλοῦνται ; Ποῖος θὰ τὰς ἐξηγήσῃ εἰς τὸν θεατήν ; Ποῦ θὰ τὰς ἰδῇ ; Θὰ καθήμεθα ὁλόκληρον τὸ ἑσπέρας εἰς προσοχὴν μὴ μᾶς διαφύγῃ ἓν βλέμμα, ἕνας στεναγμός, μία χειρονομία, μία λέξις χωρὶς συνέχειαν ; Αὐτό, ἀγαπητέ μου δὲν εἶναι διασκέδασις. Παρὰ νὰ χωθῶ εἰς αὐτὰ τὰ βάθη, καλλίτερα σπουδάζω φιλοσοφίαν.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Βλέπεις ; Μοῦ ἐπαναλαμβάνεις ὅσα σκέπτομαι μόνος μου.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Ὄχι, δὲν θέλω καὶ νὰ σὲ ἀποθαρρύνω. Ἠξεύρεις ἐσὺ τί κάμνεις. Καί . . . πῶς νὰ σοῦ εἰπῶ ; . . . Καὶ ἂν ἀκόμη τὸ δρᾶμα εἶναι κάπως ὠχρόν, καὶ ἂν φαίνεται βαρὺ καὶ χωρὶς ἐνδιαφέρον . . . ἀρκεῖ νὰ ἔλθῃ κατόπιν ἡ καταστροφὴ καταπληκτική, . . . ἀρκεῖ ἡ ἔκρηξις . . . Αἴ ;

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Καταστροφή . . . ἔκρηξις ; . . . Περίπου ὅταν θὰ πέσῃ ἡ αὐλαία.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Τουτέστιν, θ' ἀρχίζῃ τὸ δρᾶμα ὅταν θὰ τελειώνῃ τὸ δρᾶμα ;

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ἐπάνω κάτω ! Μολαταῦτα θὰ προσπαθήσω νὰ βάλω μέσα ὀλίγην ζέστην.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Ἄκουσέ με, — τὸ καλλίτερον θὰ ἦτο νὰ γράψῃς τοῦτο τὸ δεύτερον δρᾶμα, τὸ ὁποῖον ἀρχίζει ὅταν τελειώνῃ τὸ πρῶτον· διότι τὸ πρῶτον, κατὰ τὰς θεωρίας σου, δὲν ἀξίζει τὸν κόπον — καὶ θὰ σοῦ δώσῃ πολὺν κόπον.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Περὶ τούτου ἤμην ἤδη πεπεισμένος.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Τώρα δὲ εὕμεθα πεπεισμένοι καὶ οἱ δύο, χάρις εἰς τὴν διαλεκτικήν σου καὶ εἰς τὴν ἰσχὺν τῆς λογικῆς σου. Καὶ τί τίτλον τοῦ ἔχεις δώσει;

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Τίτλον; Τοῦτο πάλιν εἶναι ἄλλο . . . Δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἔχῃ τίτλον.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Τί! . . Πῶς τὸ εἶπες; . . . Μήτε τίτλον! . . .

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ὄχι. Παρεκτὸς ἂν τοῦ τὸν δώσωμεν Ἑλληνιστί, χάριν μεγαλειτέρας σαρκνείας, κατὰ τὴν παλαιάν μας κωμῳδίαν [1].

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Ἔλα, ἔλα, Ἐρνέστε μου· ἑκοιμᾶσο ὅταν ἦλθα· ὠνειρεύεσο ἄλλα τῶν ἄλλων καὶ μοῦ διηγῆσαι τώρα τὰ ὄνειρά σου.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ὄνειρα, ναί. Ἄλλα τῶν ἄλλων ἴσως. Σοῦ διηγοῦμαι ὄνειρα καὶ ἄλλα τῶν ἄλλων, ἀλλὰ σὺ ἔχεις ὀρθὸν νοῦν καὶ κρίνεις πάντοτε σωστά.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Διὰ νὰ κρίνῃ κανεὶς σωστὰ εἰς αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν δὲν χρειάζεται καὶ τόσος νοῦς. Δρᾶμα, τοῦ ὁποίου τὸ κύριον πρόσωπον δὲν παρουσιάζεται ἐπὶ τῆς σκηνῆς, — εἰς τὸ ὁποῖον σχεδὸν δὲν ὑπάρχουν ἔρωτες, καὶ δὲν συμβαίνει τίποτε παρεκτὸς ὅ,τι συμβαίνει κάθε ἡμέραν, — τὸ ὁποῖον ἀρχίζει ἀφοῦ πέσῃ ἡ αὐλαία καὶ οὔτε κἂν ἔχει τίτλον, — δὲν ἠξεύρω οὔτε πῶς ἠμπορεῖ νὰ γραφῇ, οὔτε πῶς νὰ παρασταθῇ, οὔτε πῶς θὰ εὕρῃ ἀκροατάς, οὔτε πῶς θὰ ὀνομασθῇ δρᾶμα.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ἀ! Καὶ ὅμως εἶναι δρᾶμα. Τὸ ζήτημα εἶναι ὅτι πρέπει νὰ λάβῃ μορφὴν καὶ ὅτι δὲν ἠμπορῶ ἐγὼ νὰ τοῦ τὴν δώσω.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Θέλεις ν' ἀκούσῃς τὴν γνώμην μου;

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Νὰ μὴ ἀκούσω τὴν γνώμην σου . . . σοῦ, τοῦ φίλου, τοῦ προστάτου, τοῦ δευτέρου πατρός μου! Ἀ, Ἰουλιανέ! . . .

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Μή, Ἐρνέστε, — ἂς μὴ κάμωμεν τώρα ἐδῶ δρᾶμα αἰσθηματικόν, ἀντὶ τοῦ ἰδικοῦ σου, τὸ ὁποῖον ἀπεφασίσαμεν ὅτι δὲν γίνεται. Σὲ ἠρώτησα ἐὰν θέλεις ν' ἀκούσῃς τὴν γνώμην μου;

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Καὶ σοῦ εἶπα, ναί!

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Ἄρησε λοιπὸν κατὰ μέρος τὰ δράματα, πλάγιασε, ἀναπαύσου, καὶ αὔριον τὸ πρωὶ ἔλα νὰ κυνηγήσωμεν μαζῆ, καὶ νὰ σκοτώσῃς κάμποσα περδίκια. Τοῦτο θὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀφορμὴ νὰ μὴ σκοτώσῃς ἐσὺ ἓν ἢ δύο πρόσωπα εἰς τὸ δρᾶμά σου, ἴσως δὲ νὰ μὴ κακοπάθῃς καὶ σὺ ὁ ἴδιος ἀπὸ τοὺς θεατάς του. Ἔλα καὶ δὲν θὰ τὸ μετανοήσῃς.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Εἰς τοῦτο δὲν θὰ σ' ἀκούσω. Θὰ τὸ γράψω τὸ δρᾶμα.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Ἀλλὰ κακότυχε, τὸ συνέλαβες ἐν ἁμαρτίαις.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Καλά, κακά, — τὸ συνέλαβα! Τὸ αἰσθάνομαι μέσα εἰς τὸν ἐγκέφαλόν μου· κινεῖται, ζῇ, καὶ θέλει νὰ ἔβγῃ ἔξω, — καὶ θὰ τὸ βγάλω!

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Ἀλλὰ — δὲν εἶναι τρόπος νὰ εὕρῃς ἄλλην ὑπόθεσιν;

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ἀλλὰ — ἡ ἰδέα αὐτή;

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Στεῖλε την 'ς τὸν διάβολόν!

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Αἴ, φίλτατέ μου! Νομίζεις ὅτι ἀφοῦ μᾶς χωθῇ ἐδῶ μέσα μία ἰδέα, ἀρκεῖ νὰ τὸ θέλωμεν διὰ νὰ τὴν σβύσωμεν καὶ νὰ τὴν καταστρέψωμεν; Μὴ δὲν τὸ ἤθελα κ' ἐγὼ νὰ συλλογισθῶ κανὲν ἄλλο δρᾶμα; ἀλλὰ τοῦτο, τὸ κατηραμένον, δὲν ἀρίνει τόπον δι' ἄλλο, ἐνόσῳ δὲν ἐβγαίνει ἔξω εἰς τὸν κόσμον.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Καλά! Ὁ Θεὸς νὰ σοῦ δώσῃ καλὰ γεννητούρια!

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ἰδοὺ τὸ ζήτημα! καθὼς λέγει ὁ Ἀμλέτος.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ (χαμηλόνων τὴν φωνὴν καὶ μὲ ὕφος κωμικῶς μυστηριῶδες).

Καὶ δὲν ἠμπορεῖς τοὐλάχιστον νὰ τὸ πετάξῃς εἰς τὸ φιλολογικὸν ἐκθετοτροφεῖον τῶν ἀνωνύμων ἔργων;

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ὦ Ἰουλιανέ! Ἐγὼ εἶμαι ἄνθρωπος μὲ συνείδησιν. Τὰ τέκνα μου, ἢ καλὰ ἢ κακά, εἶναι νόμιμα. Φέρουν τὸ ὄνομά μου.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ (ἑτοιμαζόμενος νὰ ἐξέλθῃ).

Τί ἄλλο νὰ σοῦ εἰπῶ; ὅ,τι εἶναι νὰ γεννῇ, θὰ γεννῇ. Τὸ πεπρωμένον!

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Συμφωνῶ. Καὶ ἐλπίζω νὰ μὴ εἶναι κακὸν τὸ πεπρωμένον. Ὁπωσδήποτε, ἂν δὲν τὸ συγγράψω ἐγώ, θὰ τὸ συγγράψῃ ἄλλος.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Ἐμπρὸς λοιπόν, καὶ τύχῃ ἀγαθῇ! Καὶ εἴθε νὰ μὴ σὲ προλάβῃ ἄλλος.

---

[1] Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος κωμῳδία ἐπιλέγεται La Comedia Nueva ἐγράφη δὲ ὑπὸ τοῦ Moratin, δραματικοῦ ποιητοῦ τῆς 18ης ἑκατονταετηρίδος. Ὁ Don Hermógenes, διακωμῳδούμενος λόγιος, λέγει Λατινιστὶ μίαν περίοδον (σκηνὴ 4η τῆς Α' πράξεως): «Εἶναι γνώμη τοῦ Ἀριστοτέλους, ἐπιπροσθέτει. Ἀλλὰ σᾶς τὴν λέγω Ἑλληνιστὶ διὰ νὰ ἐννοήσετε καλλίτερον: Eisi de ton mython oi men aploi oi de peplegmenoi. Cai gar ai praxeis» . . . Ὁ Don Ἐλευθέριος τὸν διακόπτει: «Ἀλλ' ἄνθρωπε, ἐάν . . .» Ὁ Ἑρμογένης ἐξακολουθεῖ: «Cai gar ai praxeis ou mimeseis oi . . .» Ἐλευθέριος: «Ἀλλά . .» Ἑρμογένης: «Mythoi eisin yparchousin».

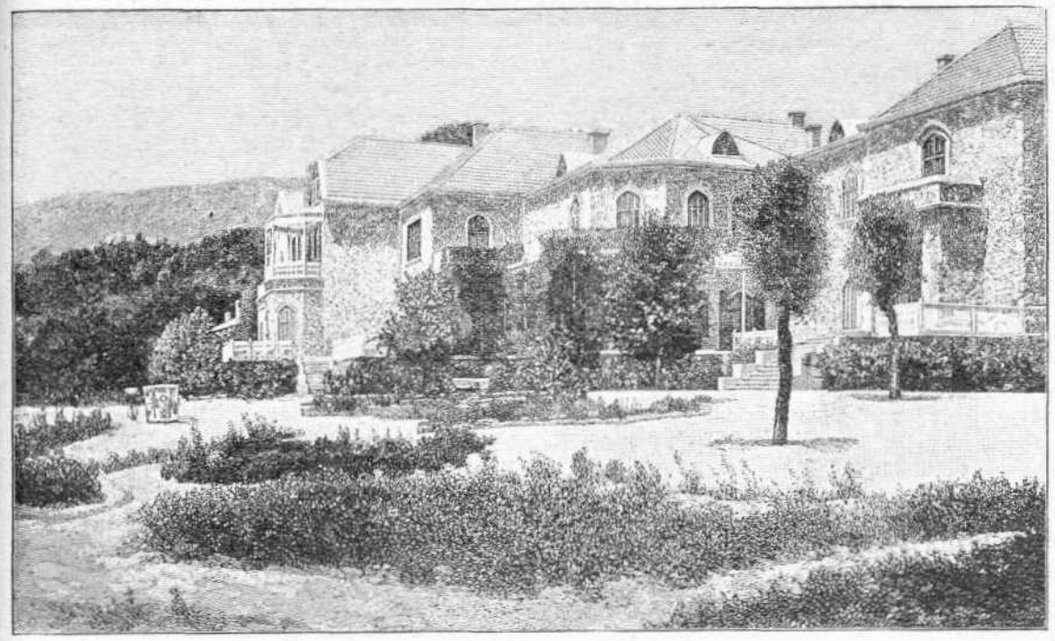

ΤΟ ΕΝ ΔΕΚΕΛΕΙΑ ΑΝΑΚΤΟΡΟΝ

ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ

ΕΡΝΕΣΤΟΣ, ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ καὶ ΘΕΟΔΩΡΑ

ΘΕΟΔΩΡΑ (ἔξωθεν).

Ἰουλιανέ! . . . Ἰουλιανέ!

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Εἶναι ἡ Θεοδώρα.

ΘΕΟΔΩΡΑ

Ἐδῶ εἶσαι, Ἰουλιανέ;

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ (προχωρῶν πρὸς τὴν θύραν).

Ἐδῶ εἶμαι. Ἔλα μέσα.

ΘΕΟΔΩΡΑ (εἰσερχομένη).

Καλησπέρα, Ἐρνέστε.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Καλησπέρα, Θεοδώρα. Πῶς ἦτο τὸ θέατρον;

ΘΕΟΔΩΡΑ

Καθὼς πάντοτε. Καὶ σύ, ἐργάσθηκες πολύ;

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Καθὼς πάντοτε. Διόλου.

ΘΕΟΔΩΡΑ

Τότε λοιπόν, καλλίτερα νὰ ἤρχεσο μαζῆ μας. Ὅλαι αἱ φίλαι μου μ' ἐρωτοῦσαν περὶ σοῦ.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Βλέπω ὅτι ὅλος ὁ κόσμος ἐνδιαφέρεται περὶ ἐμοῦ.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Καὶ πῶς ὄχι, ἀφοῦ ὁ κόσμος ὅλος θὰ εἶναι τὸ κύριον πρόσωπον εἰς τὸ δρᾶμά σου! Γίνεται νὰ μὴ ἐνδιαφέρεται νὰ τὰ ἔχῃ καλὰ μαζῆ σου;

ΘΕΟΔΩΡΑ (μὲ περιέργειαν).

Τί δρᾶμα;

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Σιωπή! Εἶναι μυστικόν . . . Μὴ ἐρωτᾷς. Οὔτε τίτλος, οὔτε πρόσωπα, οὔτε πλοκή, οὔτε καταστροφή . . . Τὸ ἄκρον ἄωτον . . . Καληνύκτα, Ἐρνέστε. Πηγαίνωμεν, Θεοδώρα.

ΘΕΟΔΩΡΑ

Εἰς αὔριον.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Καληνύκτα.

ΘΕΟΔΩΡΑ (πρὸς τὸν Ἰουλιανόν).

Τί ἀρρημένη ἐφαίνετο ἀπόψε ἡ Μερσέδη.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Καὶ ὁ Σεβῆρος, πῶς τὰ εἶχε καταιβασμένα!

ΘΕΟΔΩΡΑ

Διατί ἀρά γε;

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Ἠξεύρω κ' ἐγώ; Ὁ δὲ Πεπίτος ἐξ ἐναντίας εἶχε ζωηρότητα καὶ διὰ τοὺς δύο των.

ΘΕΟΔΩΡΑ

Πάντοτε ὁ ἴδιος αὐτός. Καὶ γλῶσσα! . . . Δι' ὅλους ἔχει νὰ 'πῇ κάτι κακόν.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Πρόσωπον διὰ τὸ δρᾶμα τοῦ Ἐρνέστου.

(Ἐξέρχονται δεξιόθεν ὁ ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ καὶ ἡ ΘΕΟΔΩΡΑ).

ΣΚΗΝΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ἂς λέγῃ ὅ,τι θέλει ὁ Ἰουλιανός, δὲν παραιτῶ τὸν σκοπόν μου. Θὰ ἦτο φοβερὰ ἀνανδρία! Ὄχι, δὲν ὀπισθοχωρῶ . . . Ἐμπρός! (*Ἐγείρεται καὶ περιπατεῖ ἀνησύχως. Ἔπειτα πλησιάζει εἰς τὸν ἐξώστην*). Νύκτα, βοήθησέ με! Εἰς τὴν σκοτίαν σου διαγράφονται αἱ ῥωτεραι γραμμαὶ τῆς ἐμπνεύσεως καλλίτερα ἢ εἰς τὸν γαλάξιον πέπλον τῆς ἡμέρας. Σκκωθῆτε στέγαι τῆς ἀπεράντου πόλεως. Ἀποκαλύψατε χάριν ποιητοῦ ἀδημονοῦντος ὅσα μυστήρια σκεπάζετε, καθὼς τὰ ἀπεκαλύψατε εἰς τὸν μικρὸν χωλὸν διάβολον ὁ ὁποῖος σᾶς ἐξεσκέπασε ἄλλοτε

πρὸς διασκέδασίν του (¹). Θέλω νὰ ἰδῶ εἰς τὰς αἰθούσας καὶ τὰ δωμάτιά σας γυναῖκας καὶ ἄνδρας ἐρχομένας πρὸς ἀναζήτησιν τῆς νυκτερινῆς ἀναπαύσεως μετὰ τὰς θορυβώδεις ὥρας τῶν συναναστροφῶν καὶ τῶν διασκεδάσεων. Θέλω ν' ἀκούσω εὐκρινῶς τὰ χίλια ἀσυνάρτητα λόγια ὅσα προφέρουν ὅλοι ἐκεῖνοι, ὅσοι ἔκαμναν ἐρωτήσεις περὶ ἐμοῦ εἰς τὸν Ἰουλιανὸν καὶ τὴν Θεοδώραν. Καὶ καθὼς αἱ διεσπαρμέναι ἀκτῖνες τοῦ φωτὸς συγκεντρούμεναι διὰ τοῦ διαφανοῦς κρυστάλλου φέρουν ἀνάφλεξιν, — καθὼς αἱ διασταυρούμεναι γραμμαὶ σκιᾶς συναποτελοῦν τὸ σκότος, καὶ οἱ κόκκοι γῆς τὰ ὄρη, καὶ αἱ σταγόνες νεροῦ τὰς θαλάσσας, ἀπαράλλακτα κ' ἐγὼ ἀπὸ τὰς ἀσυναρτήτους φράσεις των, ἀπὸ τὰ κενὰ των μειδιάματα, ἀπὸ τὰ περίεργα βλέμματά των, ἀπὸ τὰ χίλια μικρολογήματα ὅσα διασπείρουν αὐτοὶ ἀπροσέκτως εἰς τὰς συναθροίσεις των, εἰς καφενεῖα, εἰς θέατρα, εἰς συναναστροφάς, — καὶ μένουν τώρα κρεμάμενα εἰς τὸν ἀέρα, — θὰ κατασκευάσω τὸ δράμα μου! Τὸ εὐτελὲς κρύσταλλον τῆς διανοίας μου ἂς γείνῃ ὁ φακὸς ὅπου θὰ συγκεντρωθῇ καὶ τὸ φῶς καὶ αἱ σκιαὶ πρὸς σχηματισμὸν τῆς ἑστίας ὅπου θ' ἀναφλεχθῇ ἡ δραματικὴ πυρκαϊά, — ἡ τραγικὴ ἔκρηξις τῆς καταστροφῆς. Ἀνάβλυσε δράμα μου, καὶ ὅσον διὰ τὸν τίτλον σου, ἰδού . . . ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ λύχνου μου βλέπω τὸ ἀθάνατον ἔργον τοῦ ἀθανάτου ποιητοῦ τῆς Φλωρεντίας· αὐτὸς μοῦ παρέχει Ἰταλιστί ὅ,τι θὰ ἦτο ἀπερισκεψία καὶ αὐθάδεια νὰ γράψω εἰς τὴν γλῶσσάν μου εἰς βιβλίον, ἢ νὰ προφέρω ἐπὶ τῆς σκηνῆς. Παῦλε καὶ Φραγκίσκα, ἂς ὠφεληθῶ ἀπὸ τοὺς ἔρωτάς σας. (*Κάθηται παρὰ τὴν τράπεζαν καὶ ἑτοιμάζεται νὰ γράψῃ*). Ἐμπρὸς λοιπόν! Ἀρχὴ τοῦ δράματος! Τὸ πρῶτον φύλλον . . . δὲν εἶναι πλέον ἄγραφον· περιέχει τὸν τίτλον (*γράφει*) ὁ *Μέγας Γαλεότος* (²). (*Ἐξακολουθεῖ γράφων πυρετωδῶς*).

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

(¹) El Diablo Cojuelo ὑπὸ τοῦ Luis Velez de Guevara, δραματικοῦ ποιητοῦ καὶ διηγηματογράφου τῆς 17ης ἑκατονταετηρίδος. Τὸ ἐν λόγῳ διήγημα ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον τῷ 1641. Ἐν αὐτῷ παρίσταται σπουδαστής ὅστις ἀπελευθερεῖ ἐκ φιάλης μάγου (ἐντὸς τῆς ὁποίας εὑρίσκετο φυλακισμένος) τὸν χωλὸν διάβολον, οὗτος δὲ εὐγνωμονῶν περιφέρει τὸν ἐλευθερωτήν του ἐναέριον ἄνωθεν τῆς Μαδρίτης τὴν νύκτα, καὶ ἀφαιρῶν τὰς στέγας ἐκ τῶν οἰκιῶν ἀποκαλύπτει τὰ ἐντὸς αὐτῶν τελούμενα μυστήρια. Τὸ σατυρικὸν τοῦτο διήγημα ἀπεμιμήθη ὁ Γάλλος Lesage, γράψας τὸ 1707 τὸ ὁμώνυμον μυθιστόρημά του.

(²) Ἀναφέρεται εἰς τὸ πασίγνωστον ἐπεισόδιον τοῦ Ε' ἄσματος τῆς Θείας Κωμῳδίας τοῦ Δάντου. Ἡ Φραγκίσκα διηγεῖται πῶς ἡ ἀπὸ κοινοῦ ἀνάγνωσις τῶν ἐρώτων τοῦ Λανσελότου ἔφερεν ἀνεπαισθήτως τὸν ἐραστήν της καὶ αὐτὴν εἰς τὸ ἁμάρτημα διὰ τὸ ὁποῖον ἐτιμωροῦντο ἤδη εἰς τὴν κόλασιν. Τὸ βιβλίον ἐκεῖνο ἦτο ἡ ἀφορμὴ τῆς πτώσεώς των. «Galeotto fu el libro e chi le sevisse». Οὕτω ὁ Γαλεότος τῆς ἐν τῷ δράματι τούτῳ πτώσεως ὑπῆρξε ὁ κόσμος καὶ ἡ κακολογία του. Ἔνθεν ὁ τίτλος τοῦ δράματος. Ὁ μέγας Γαλεότος εἶναι «ὁ κόσμος ὅλος» περὶ οὗ ὁ λόγος ἐν τῷ προλόγῳ.

Ἡ ΖΩΗ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Ο ΓΑΜΟΣ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΣ

Ὅπως ὅλων τῶν κοριτσιῶν τοῦ κόσμου τὸ ὄνειρον τῆς Παναγιώτας ἦτο νὰ ὑπανδρευθῇ. Δι' αὐτὸ ἐξενιτεύθη, δι' αὐτὸ ἦλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας, δι' αὐτὸ ἔγεινεν ὑπηρέτρια, μικρὴ-μικρὴ ἀπὸ δώδεκα χρονῶν κορίτσι, δουλεύουσα εἰς τὰ σπίτια ὀκτὼ χρόνια τώρα, διὰ νὰ κάμῃ τὴν προῖκά της.

Καὶ μολονότι πολλὲς φορὲς εἰς τὸ διάστημα αὐτό, ἡ μητέρα της ἐσήκωσε χρήματα διὰ τὴν πτωχήν της οἰκογένειαν καὶ ἀνεκούφισε μὲ αὐτὰ τὰ μικρὰ ὀρφανά της ἀδέλφια, ἡ Παναγιώτα, ἐν ὥρᾳ γάμου πλέον, εἶχε κατορθώσει νὰ βάλῃ κατὰ μέρος τὸ δικό της, τὰ ρουχαλάκια της φυλαγμένα σ' ἕνα μεγάλο σεντοῦκι, ἐκεῖ εἰς τὴν ἄκραν τοῦ διαδρόμου τῆς οἰκίας Β' ὅπου ὑπηρέτει, καὶ πεντακοσίας δραχμάς, κατατεθειμένας εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν. Ὄχι μεγάλα πράγματα· ἀλλὰ ἕνα νοικοκυρόπουλο μποροῦσε νὰ πάρῃ μ' αὐτὴ τὴν προῖκα, κανένα μπακαλάκη, ἢ κανένα φούρναρη, ἢ κανένα ἀπ' αὐτοὺς ποὺ ἔχουν ἐμπορικάκι εἰς τὰς συνοικίας καὶ τοὺς ὁποίους ἐπροτιμοῦσε ἀπ' ὅλους, γιατὶ ἔχουν παστρικὴ δουλειὰ καὶ ἄνετη. Ἔπειτα ἡ Παναγιώτα εἶχε καὶ τὴν ἐμμορφιά της· μάτια μεγάλα κατάμαυρα· φρύδια γραμμένα, μάγουλα κατακόκκινα, ἀνάστημα κυπαρισσένιο καὶ μιὰ πλεξούδα χονδρὴ καὶ μακρυὰ ὡς τὴ μέση της. Ἀμὲ τὴν τιμιότητά της καὶ τὴν φρονιμάδα ποὺ τὴν βάζετε; Καὶ λίγο τῶχετε μέσα εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου τὰ περισσότερα δουλικὰ κρυφομιλοῦν μὲ τὸν ἕνα καὶ φεύγουν μὲ τὸν ἄλλο καὶ καταντοῦν εἰς τὸ τέλος κι' ὁποῦ κακὸ σοῦ θέλει, νὰ βρίσκεται αὐτὴ νέα καὶ ἔμμορφη, καὶ νὰ μὴ γελᾷ μὲ πονηράδα καὶ νὰ μὴ κυττάζῃ κανένα, καὶ νὰ μὴ δέχεται λόγο καὶ νὰ πηγαίνῃ τὸ δρόμο της καὶ νὰ κυττάζῃ τὴ δουλειά της; . . .

*

Τὴ δουλειά της . . . αὐτὴ δὲν την ἀγαποῦσε καὶ πολύ, εἶνε ἡ ἀλήθεια. Ἐδούλευε μόνον καὶ μόνον διότι ἡ ἀνάγκη τὴν ἔκαμνε. Τώρα μάλιστα, εἰς τὸ τέλος, ἤρχισε καὶ αὐτὴ νὰ βαρύνεται τὴ σκλαβιὰ καὶ νὰ ζητῇ τὴν ἐλευθερία της καὶ νὰ θέλῃ πειὰ νὰ κάμῃ τὸ σπίτι της καὶ νάφήσῃ τὰ ξένα, ἀπὸ τὸν καιρὸ μάλιστα ποὺ εὑρέθη ἕνας χριστιανὸς καὶ πῆρε τὴ χήρα τὴν μητέρα της καὶ δὲν εἶχε πλέον καὶ ἡ οἰκογένεια της ἀνάγκη ἀπὸ τὰ χέρια της . . . Τί καλὰ νὰ βρίσκουνταν τώρα καὶ γι' αὐτὴ ἕνας χριστιανός!

Αὐτὴ ἦτο ἡ ψυχικὴ διάθεσις τῆς Παναγιώτας, ὅταν ἦλθε καὶ τὴν εὗρε μία καλὴ γραῖα, ἡ ὁποία τῆς εἶπεν ὅτι ὀνομάζεται κυρὰ Μαλαματένια καὶ ὅτι εἶνε προξενήτρα. Διὰ τὴν Παναγιώταν εἶχε ἕνα πολὺ καλὸν νέον, τίμιο παλληκάρι καὶ ἔμμορφο. Τὸν ἔλεγαν Μανώλη καὶ ἦταν ῥάπτης· ἐδούλευε σ' ἕνα μεγάλο μαγαζὶ καὶ εἶχε ὀγδόντα δραχμὰς τὸ μῆνα. Τὴν εἶδε τὴν Παναγιώτα καὶ την ἀγάπησε καὶ κοντολογῆς ἔστειλε τὴν κυρὰ Μαλαματένια νὰ την γυρέψῃ.

— Καλὰ καὶ ἄξια εἶν' αὐτὰ ποὺ μου λές, μὰ νὰ τον ἰδῶ πρῶτα κυρὰ Μαλαματένια· εἶπεν ἡ Παναγιώτα.

Καὶ τον εἶδε· καὶ ἐνεθυμήθη μάλιστα ὅτι τὸν εἶχεν ἰδῇ καὶ ἄλλη φορά, διότι πολλὲς φορὲς εἶχε περάσει ἀπὸ τὸν δρόμον ἐκεῖνο ὁ ξανθὸς νέος μὲ τὴν μαύρην στραβοφορεμένην ῥεπούμπλικαν.

— Καλὸς καὶ ἄξιος εἶνε, μὰ νὰ ξετάξω κ' ἐγὼ νὰ μάθω, κυρὰ Μαλαματένια, εἶπε πάλιν ἡ Παναγιώτα.

Καὶ ἐξήτασε καὶ ἔμαθεν. Ἡ κυρὰ Μαλαματένια, ὡς καλὴ γραῖα, εἶχε φαίνεται προετοιμάσει τὰ πάντα μὲ πολλὴν ἐπιτηδειότητα καὶ ζῆλον. Αἱ πληροφορίαι τὰς ὁποίας ἔλαβεν ἡ Παναγιώτα καὶ τ' ἀφεντικά της ὑπερέβαιναν κάθε προσδοκίαν καὶ ὁ Μανώλης προέκυπτεν ἐξ αὐτῶν καλὸς ὄχι μόνον δι' ὑπηρέτριαν, ἀλλὰ καὶ διὰ κυρίαν. Ἡ πρότασις, ἡ καλὴ καὶ ἀνέλπιστος τύχη ἐγράφη πρὸς τὴν μητέρα τῆς κόρης καὶ ἐδόθη εὐχαρίστως ἡ ἀδειά της καὶ ἡ εὐχή. Ὁ γάμος συνωμολογήθη καὶ μετά τινας ἡμέρας εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κ. Β' ὅπου ὑπηρέτει ἡ Παναγιώτα, εἰσήρχετο ἀπὸ τὴν σκάλαν τῆς ὑπηρεσίας ὁ Μανώλης, ὡς γαμβρὸς πλέον ἐπισήμως. Μολονότι δὲ κατὰ τὰς συνεντεύξεις των παρίστατο πάντοτε καλοκαγάθως ἡ γραῖα μήτηρ τοῦ οἰκοδεσπότου, οἱ μελλόνυμφοι ἐφαίνοντο εὐτυχεῖς καὶ εὐχαριστημένοι καὶ οἱ δύο.

*

Καὶ ἦλθεν ἡ μεγάλη ἡμέρα. Ἡ Παναγιώτα, φοροῦσα τὸ καλλίτερόν της φόρεμα, ἀπεχαιρέτισε μὲ δάκρυα καὶ εὐχαριστίας τ' ἀφεντικά της καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἄμαξαν, ἡ ὁποία τὴν ἐπερίμενε κάτω καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἐκάθηντο ἀκόμη ὁ γαμβρός, ἡ καλὴ γραῖα, εἰς τὴν ὁποίαν ὠφείλετο ἡ εὐτυχία ἐκείνη, καὶ μία ἄλλη, νεαρωτέρα αὐτή, ἡ ὁποία ἐσυστήθη εἰς τὴν Παναγιώτα ὡς φίλη τοῦ Μανώλη καὶ μέλλουσα κουμπάρα. Εἰς τὴν οἰκίαν αὐτῆς μάλιστα ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ τὸ στεφάνωμα, διότι ξένος ἦτο καὶ ὁ Μανώλης καὶ τὸ σπίτι του δὲν το εἶχεν ἀκόμη ἑτοιμάσει.

Καὶ ἡ ἄμαξα ἐκυλίετο ἐπὶ πολύ. Ἡ συνοικία εἰς τὴν ὁποίαν εἶχον εἰσέλθει ἦτο ἔρημος, μακρυνή, ἀπόκεντρος.

«Πολὺ μακρυὰ τῶχεις τὸ σπίτι σου, κυρὰ κουμπάρα!» εἶπε γελῶσα ἡ Παναγιώτα.

Ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἡ ἄμαξα ἐσταμάτησεν ἐνώπιον οἰκίας χαμηλῆς, μονοῤῥόφου, ὅπου τοὺς ὑπεδέχθησαν δύο κόραι, αἱ ἀνεψιαὶ τῆς κουμπάρας καὶ ὁ ἱερεύς, ὁ ὁποῖος ἐπερίμενεν ἐκεῖ μὲ τὸν βοηθόν του, ἕνα μικρὸν ἀναγνώστην ὀλόξανθον ἕως δεκαοκτὼ ἐτῶν, μὲ κόμην φουντωτὴν ὡς γυναικείαν.

Χωρὶς χρονοτριβήν, ἀφ' οὗ ὅλα ἦσαν ἕτοιμα, ἤρχισε τὸ μυστήριον. Εἰς τὴν Παναγιώταν ἔκαμεν ἐντύπωσιν ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον ὁ ἱερεὺς ἀνεγίνωσκε τὰς εὐχάς, μασσητὰ καὶ γρήγορα καὶ κολλῶν σχεδὸν τὸ βιβλίον ἐπάνω εἰς τὸ πρόσωπόν του ἀπὸ τὸ ὁποῖον δὲν ἐφαίνετο οὔτω παρὰ ἡ ἄκρα τῆς παραδόξου γενειάδος του, — καὶ οἱ γέλωτες τοῦ μικροῦ ἀναγνώστου τοὺς ὁποίους συνέλαβε δύο-τρεῖς φορὰς ἡ Παναγιώτα, ἐν ᾧ προσεπάθει νὰ τους καταπνίξῃ. Οἱ ἄλλοι εὑρίσκοντο ὄπισθέν της, ὥστε δὲν ἐδύνατο νὰ βλέπῃ τί ἔκαμνον καὶ πῶς ἐστέκοντο. Εἰς τὸ Ἡ σ α ΐ α Χ ὁ ρ ε υ ε ἔλαβον μέρος ὅλοι καὶ ὅλαι, ἔρρανον δὲ τὴν νύμφην δι' ἀνθέων πολλῶν καὶ ζακχαρωτῶν καὶ τὸ μυστήριον ἐτελείωσε μ' εὐχάς, μὲ γέλωτας καὶ μὲ χαράν. Τότε ὁ ἱερεὺς μὲ τὸν ἀναγνώστην ἐχαιρέτισαν καὶ ἀπῆλθον, ὕστερα δὲ ἀπὸ ὀλίγον εἰς τὴν γαμήλιον συντροφιάν, καθημένην ἤδη περὶξ τραπέζης συμποσίου, προσετέθη εἷς νέος μελαγχροινός, ὁ Νότης, φίλος στενὸς τοῦ γαμβροῦ καὶ ἡ γυναῖκά του, ξανθὴ κόρη, τῆς ὁποίας καταπληκτικὴ ἦτο ἡ μὲ τὸν πρὸ ὀλίγου ἀναγνώστην ὁμοιότης. Ἡ Παναγιώτα ὅμως δὲν το παρετήρησε, παρεχώρησε δὲ πολὺ προθύμως τὴν συγγνώμην της, ὅπως ὅλοι οἱ εὐτυχεῖς ἄνθρωποι, ὅτι δὲν ἐπρόφθασαν καὶ ἤρχοντο ἀργὰ μετὰ τὸ μυστήριον...

Ἐτελείωσε τὸ δεῖπνον, ἔφυγαν οἱ ξένοι καὶ ἔμειναν μόνον οἱ νεόνυμφοι. Ἐκεῖ εἶχον ἑστημένην προχωρινῶς τὴν φωλεὰν τοῦ ἔρωτός των. Εὐτυχεῖς καὶ ἀγαπώμενοι ἔζησαν εἰς τὴν φωλεὰν αὐτὴν ὀλίγας ἡμέρας καὶ κατόπιν ἐπέταξαν εἰς ἄλλην, εἰς τὴν μόνιμον, τὴν ὁποίαν εἶχε πήξει ὁ Μανώλης τῇ βοηθείᾳ τῶν 500 δραχμῶν, τὰς ὁποίας εἶχε σηκώσει ἀπὸ τὴν Τράπεζαν.

*

Ἀλλ' ἡ εὐτυχία δὲν εἶχέ τι διαρκὲς καὶ αἰώνιον· τριῶν δὲ μηνῶν εὐτυχία εἶνε μάλιστα καὶ πολὺ γιὰ μιὰ δοῦλα, ποὺ δὲν ἔχει παρὰ πεντακόσιες καὶ τὰ ρουχαλάκια της . . . Ὁ Μανώλης ἤρχισε νὰ μὴν πηγαίνῃ πλέον τακτικὰ τὴ νύκτα στὸ σπίτι του, προφασιζόμενος πολλὴν ἐργασίαν καὶ νυκτέρια εἰς τὸ κατάστημα, εἰς τὸ ὁποῖον ἄλλοτε δὲν ἐπήγαινεν οὔτε τὴν ἡμέραν. Ὑπωπτεύετο, ἔκλαιεν ἐκείνη, ἀλλὰ εἰς μάτην. Αἱ ἀπουσίαι τοῦ Μανώλη ἐγίνοντο ὁλοένα συχνότεραι, ἕως ὅτου μίαν πρωΐαν ἀπῆλθε τέλος πάντων καὶ ἐξηφανίσθη. Ποῦ ἐπῆγε;

Τὸν ἐπερίμενεν ἡ Παναγιώτα μίαν ἡμέραν, δύο ἡμέρας. Τὴν τρίτην ἐρευνᾷ τὰ πράγματά της καὶ βλέπει ὅτι τῆς ἔλειπαν τὰ πολυτιμότερα. Τὴν ἔκλεψεν ὁ ἄνδρας της καὶ τὴν ἄφησε· δὲν ὑπῆρχεν ἀμφιβολία. Τρέχει εἰς τὸν ἱερέα τῆς γειτονειάς καὶ ἐξομολογεῖται ἀπελπις, κλαίουσα. Ἀπὸ τὴν διήγησιν τῶν τοῦ γάμου της, ὁ ἱερεὺς ὑποπτεύεται ἔγκλημα καὶ τρέχει εἰς τὴν Μητρόπολιν. Τίποτε . . . Ἐπιστρέφει περίλυπος, δακρύων. Τὸ κορίτσι . . . πῶς τὸ ἄφησαν ἔτσι στὰ χέρια ἑνὸς παλληανθρώπου . . . ἑνὸς λῃστοῦ . . . Ἡ ἄδεια τοῦ γάμου της δὲν ὑπῆρχεν . . . ὅλα ἦταν ψεύματα . . . τὴν ἠπάτησαν . . . τὴν ἐπερίπαιξαν . . . Ὁ στίχος τοῦ ποιητοῦ ἐπαλήθευσε:

Πλαστὰ τὰ γένεια τοῦ παπᾶ καὶ τὸ μυστήριο ψέμμα·

καὶ δὲν τῆς ἔμεινε τώρα παρὰ νὰ τρέξῃ εἰς τὴν Ἀστυνομίαν, εἰς τὴν Εἰσαγγελίαν. . .

Καὶ ἡ ἀτυχὴς νεᾶνις ἀκούσασα ἐξαίφνης τὴν συμφοράν της καὶ τὴν ἀτιμίαν της ἀπέμεινε κατάπληκτος, ἀδάκρυτος καθηλωμένη ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἀμφιρρέπουσα. Τῆς ἔκλεψαν τὰ χρήματά της, τὴν τιμήν της, τὰ πράγματά της, τὴν ἡσυχίαν της. Ποῦ θὰ ἐπήγαινε τώρα καὶ τί θὰ ἔκαμνεν;

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

Ο ΧΟΙΡΟΣ ΚΑΙ ΑΙ ΘΡΗΣΚΕΙΑΙ

Τί κοινὸν μεταξὺ χοίρου καὶ θρησκείας; ἤθελεν ἐρωτήσει ἴσως ἀπορῶν ὁ τὸν ἀνωτέρω τίτλον ἀναγινώσκων· τίς σχέσις μεταξὺ τοῦ ἀκαθαρτοτάτου καὶ καθαρωτάτου; Οὐδεμία βεβαίως· καὶ ὅμως δὲν ὑπῆρξε θρησκεύμα ἀναφανὲν ἐπὶ τῆς γῆς, τὸ ὁποῖον νὰ μὴ ἔλαβεν ἢ οὕτως ἢ ἄλλως τὸν χοῖρον ὑπ' ὄψιν. Καὶ τὸ νὰ λαμβάνηται μὲν τὸ ἐν τῇ ἀκαθαρσίᾳ διαιτώμενον τοῦτο ζῶον, ὡς τύπος αὐτῆς τῆς ἀκαθαρσίας, τὸ νὰ λέγωμεν μὲν μετὰ τοῦ Εὐαγγελίου «μὴ βάλητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων, μήποτε καταπατήσωσιν ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν αὐτούς», τὸ νοοῦμεν· τὸ νὰ κινήσωσιν ὅμως πᾶσαι αἱ θρησκεῖαι (πλὴν μιᾶς) σταυροφορίαν κατὰ τοῦ ὡραίου, τρυφεροῦ, ἡδυτάτου αὐτοῦ κρέατος εἶναι τοῖς πλείστοις καὶ ἐκ πρώτης ὄψεως ἀκατάληπτον καὶ ἀνεξήγητον· καὶ ὅμως εἶναι καταληπτὸν ὑπὸ μίαν ἔποψιν καὶ ἐξηγητὸν δι' ἕνα λόγον, ὃν κατωτέρω ὀψόμεθα. Ἀλλὰ ἤθελεν εἴπῃ τις, ἀκριβῶς διότι τρέφεται ὁ χοῖρος ἀπὸ τὴν ἀκαθαρσίαν καὶ τὴν λάσπην, διὰ τοῦτο ἀπηγορεύθη ἡ

χρῆσις τοῦ κρέατός του. Ἔ! ὡς πρὸς τοῦτο, ἀντιπαρατηροῦμεν, «πόθεν ἄρξομαι θρηνεῖν;» ἀρκεῖ νὰ ὑπενθυμίσωμεν εἰς τὸν **συχενόμενον** (=συγχεόμενον) ἀναγνώστην τοὺς σκώληκας καὶ τὰς ἀκαθαρσίας ἐξ ὧν παχύνονται αἱ ὄρνιθες, τοὺς ποντικοὺς δι' ὧν τρέφονται γευστικώτατοί τινες ἰχθῦς, καὶ τὰ λοιπά, καὶ τὰ λοιπά . . . Καὶ ἐν τούτοις κατὰ τῶν χερσαίων καὶ θαλασσίων τούτων ζώων δὲν ἐπῆλθε βαρὺς ὁ πέλεκυς τῆς θρησκείας. Ἐὰν τοὐλάχιστον οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ νομοθέται τῶν θρησκευμάτων ἦσαν ἐν γνώσει τῆς Cysticus cellulosa, ἢ ἄλλως **τριχίνης** λεγομένης, ἀπαντώσης εἰς τοὺς μῦς τῶν χοίρων πρὸ πάντων, καὶ ἐν γνώσει τῶν θανατηφόρων αὐτῆς ἀποτελεσμάτων εἰς τοὺς τρώγοντας ἀπὸ τῶν ὑπ' αὐτῆς προσβεβλημένων κρεάτων, τὸ πρᾶγμα θὰ ἦτο ἱκανῶς δεδικαιολογημένον· ἀλλὰ τοιαῦται φυσιολογικαὶ καὶ ἰατρικαὶ γνώσεις ἦσαν αὐτοῖς ἐντελῶς σχεδὸν ἄγνωστοι.

Ἂς λάβωμεν πρῶτον «τὸ ἔθνος τὸ ἅγιον, τὸν λαὸν τὸν περιούσιον, τὸ βασίλειον ἱεράτευμα» ὅπως ἐσημνύνετο ν' ἀποκαλῇ ἑαυτὸν ὁ ἰουδαϊκὸς λαός. Τὸν ἑβραῖον, καὶ μόνον τὸ ὄνομα χοῖρος νὰ ἤκουε, κατελάμβανεν ἀηδία καὶ ἀποτροπία. Τὸ κρέας τοῦ ζώου τούτου ἦτο ἐκ τῶν μᾶλλον ἀπηγορευμένων ἐν τῷ μωσαϊκῷ νόμῳ. «Καὶ τὸν ὖν, . . . ἀκάθαρτον τοῦτο ὑμῖν· ἀπὸ τῶν κρεῶν αὐτοῦ οὐ φάγεσθε» ὑπηγόρευε τὸ Λευϊτικὸν καὶ ἐπανελάμβανε τὸ Δευτερονόμιον. Τὴν ἀπαγόρευσιν δὲ ταύτην παρ' Ἰουδαίοις ἀνέγραφον καὶ οἱ λατῖνοι συγγραφεῖς, ὡς ὁ Τάκιτος ἐν τῇ Ε'. ἱστορίᾳ του καὶ δηκτικώτατα ἐσατυρίζον ἐν ταῖς σατύραις των ὁ Ἰουβενάλης (Σ. 14) καὶ ὁ Μακρόβιος (Σ. 2). Ἔδειξαν δὲ πάντοτε οἱ ἑβραῖοι, ἐν πάσῃ ἐποχῇ, τὴν πρὸς τὸ χοίρειον κρέας μεγάλην ἀποστροφήν των — ἐξαιρέσει τινῶν νεωτέρων, **μορφωμένων** οὕτως εἰπεῖν, ἰσραηλιτῶν, οἵτινες κρυφίως καμμίαν φορὰν (πρὸς ἀποφυγὴν σκανδάλου) δὲν διστάζουσι ν' ἀπογευθῶσι νοστίμου τινὸς χοιρείου κοτολέττας. — Ἀρκεῖ ν' ἀναφέρωμεν ὅτι ὑπὸ τὸν Ἀντίοχον τὸν Ἐπιφανῆ, ὅς τις ἠθέλησε νὰ βιάσῃ αὐτοὺς νὰ φάγωσι χοίρειον κρέας, πολλοὶ προετίμησαν, «τὸν μετ' εὐκλείας θάνατον, λέγει ὁ συγγραφεὺς τῆς Β^ας Μακκαβαίων, ἢ τὸν μετὰ μύσους βίον . . . τοῖς νέοις ὑπόδειγμα γενναῖον καταλελοιπότες, εἰς τὸ προθύμως καὶ γενναίως ὑπὲρ τῶν σεμνῶν καὶ ἁγίων νόμων ἀπευθανατίζειν». Καὶ ὁποῖον φρικῶδη θάνατον! νὰ βληθῶσιν εἰς τήγανα καὶ λέβητας ἐκπυρωθέντας, νὰ γλωσσοτομηθῶσι, ν' ἀκρωτηριασθῶσι, νὰ ἐκδαρῶσι «τὸ τῆς κεφαλῆς δέρμα σὺν ταῖς θριξίν»! Ἀλλὰ καὶ οἱ ἐθνικοί, ὅσῳ ἔβλεπον τὴν ἐπιμονὴν ταύτην τῶν ὀρθοδόξων ἰουδαίων, τόσῳ περισσότερον ἐβίαζον αὐτούς· ἀπεστέλει δὲ μίαν τῶν σκληροτέρων διασκεδάσεων καὶ εὐχαριστήσεων τῶν τυράννων καὶ τῶν ἐθνικῶν ὄχλων, ὡς βεβαιοῖ ὁ Φίλων, τὸ νὰ ἐξαναγκάζωσι τοὺς Ἰουδαίους νὰ πλησιάσωσιν εἰς τὸ στόμα τῶν τὸ χοίρειον κρέας. Τόση ἦτο ἡ ἀποστροφὴ τῶν Ἰουδαίων ὥστε **χοιροφάγος** ἦτο ἡ ὀνομασία τοῦ ἀποτροπαιοτέρου εἰδωλολάτρου· «οἱ ἔσθοντες υἷειον κρέας, μεμολυμμένα πάντα τὰ σκεύη αὐτῶν, ἐπιτοαυτὸ ἀναλωθήσονται, εἶπε Κύριος» φωνάζει ὁ προφήτης Ἡσαΐας. Κατὰ τοὺς νεωτέρους ὅμως χρόνους ἐν μιᾷ καὶ μόνῃ περιπτώσει ἐγένετο ἐξαίρεσις, κατὰ τὸν ταλμουδιστὴν Μαιμωνίδην, τοῦ αὐστηροῦ νόμου· εἰς τὴν (ἐνίοτε παράδοξον) ὄρεξιν ἐγκύων γυναικῶν ἦτο καὶ χοίρειον κρέας ἐπιτετραμμένον· μία καὶ αὕτη ἐκ τῶν πολλῶν ἀποδείξεων τῆς ἀπεριορίστου ἰσχύος τοῦ γυναικείου φύλου!

Ὄχι δὲ μόνον χοῖρον νὰ φάγωσι δὲν ἐπετρέπετο οἱ Ἰουδαῖοι, ἀλλ' οὔτε χοιροβοσκοί, οὔτε ἔμποροι χοίρων νὰ ἦναι ἠδύναντο· οὕτω λέγουσιν οἱ ταλμουδισταί. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἡ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ ἀναφερομένη «ἀγέλη χοίρων πολλῶν βοσκομένων» ἀνῆκεν εἰς ἐθνικοὺς κατοίκους τῆς Γαλιλαίας, ἢ τοὐλάχιστον ὅτι οἱ Γαλιλαῖοι, οἵτινες ὑπό τινας ἐπόψεις δὲν εἶχον καὶ πολὺ αὐστηρὰς ἀρχάς, διετήρουν ἀγέλας χοίρων χάριν κερδοσκοπίας ἐκ τῶν εἰδωλολατρικῶν γειτονικῶν λαῶν.

Ὁ λόγος δι' ὃν ἀπηγορεύθη τοῖς Ἰουδαίοις ἡ ἀπόλαυσις τοῦ χοιρείου κρέατος φαίνεται ὅτι ἦτο ἀρχῆθεν **διαιτητικὸς** καὶ **ὑγιεινός**. Παρὰ τοῖς ἀνατολικοῖς λαοῖς καὶ ἕνεκα τῆς θερμότητος τοῦ κλίματος καὶ ἕνεκα τῆς χαλαρᾶς καθαριότητος, ἐπικρατεῖ μεγάλη διάθεσις τῶν ἀνθρωπίνων σωμάτων εἰς ἀσθενείας ἐπιδερμικάς· τοιαῦται δὲ νόσοι φυσικῶς καὶ προκαλοῦνται καὶ πολλαπλασιάζονται διὰ τροφῆς παχείας, ὁποία ἡ ἐκ τοῦ χοιρείου κρέατος. Μὴ λησμονῶμεν δὲ ὅτι ἐν Ἀνατολῇ οἱ χοῖροι τρέφονται συνήθως εἰς πάχος ἀπερίγραπτον, ἄγνωστον ἐν Εὐρώπῃ. Ἦτο γνωστὸν ἄλλως ἐν τῇ ἀρχαιότητι, ὡς καὶ ἐκ τοῦ Αἰλιανοῦ καὶ τοῦ Πλουτάρχου μανθάνομεν, ὅτι καὶ τὸ γάλα τοῦ χοίρου ἐπιφέρει τὴν λέπραν. Πλὴν τούτου τὸ θέαμα χοίρων πασχόντων ἐκ λέπρας, ψωριάσεως καὶ ἄλλων τοιούτων ἀσθενειῶν εἶναι συνηθέστατον ἐν Ἀνατολῇ.

Τὴν αὐτὴν ἀποστροφήν, διὰ τοὺς αὐτοὺς διαιτητικοὺς λόγους περίπου, εἶχον καὶ ἄλλα θρησκεύματα ἄλλων λαῶν ἀνατολικῶν. Ὁ Ἰώσσηπος λέγει περὶ τῶν Αἰγυπτίων ἱερέων, ὅτι ἀπέφευγον τὸν χοῖρον καὶ τὸ χοίρειον κρέας ὡς ἀκάθαρτον. Τὸ αὐτὸ βεβαιοῖ γενικώτερον περὶ **πάντων** τῶν αἰγυπτίων ὁ Ἡρόδοτος καὶ ὁ Αἰλιανός, κατὰ τὸν πατέρα τῆς ἱστορίας μάλιστα καὶ ὁ ἀπτόμενος μόνον χοίρου ἐθεωρεῖτο ἀκάθαρτος καὶ μεμολυσμένος αὐτὸς καὶ τὰ ἱματιά του, μεθ' ὧν ὤφειλε νὰ καθαρισθῇ ἐν τῷ Νείλῳ[1]. Καὶ οἱ σημερινοὶ δὲ Κόπται, διάδοχοι ἐκ καταγωγῆς τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων, ἀπορεύγουσι τὸ χοίρειον κρέας, καὶ διὰ τοῦτο, κατὰ τοὺς περιηγητάς, ἐν τῇ ἄνω Αἰγύπτῳ σπανίως βλέπει τις χοῖρον. Ἐπίσης κατὰ τὸν Ἡρόδοτον καὶ οἱ Σκύθαι ἀπείχοντο τοῦ χοιρείου κρέατος κατὰ θρησκευτικὸν νόμον, καὶ διὰ τοῦτο δὲν κατεγίνοντο εἰς χοιροτροφίαν. Καὶ οἱ Ἄραβες τὴν αὐτὴν ἀποστροφὴν ἐδείκνυον κατὰ τοῦ ζώου τούτου, τὸ δὲ Κοράνιον ρητῶς καὶ αὐστηρῶς ἀπαγορεύει τὴν βρῶσιν χοιρείου κρέατος. Ὁμοίως ἡ θρησκευτικὴ νομοθεσία τῶν Φοινίκων ἀπηγόρευσε τὴν χρῆσιν τοῦ χοιρείου κρέατος· ὁ Ἡρωδιανὸς λέγει περὶ τοῦ Ἡλιογαβάλου ὅτι «χοίρων ἀπείχετο Φοινίκων νόμῳ»· ὁ δὲ Πορφύριος φέρει μάλιστα ὡς λόγον τῆς ἀποχῆς τῶν Φοινίκων τὸν αὐτὸν ὃν καὶ διὰ τοὺς Ἰουδαίους, δῆλα δὴ «ὅτι οὐδ' ὅλως ἐν τοῖς τόποις ἐφύετο ὗς». Ἀλλὰ τοῦτο ἦτο μᾶλλον οὐχὶ ἡ αἰτία ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀποστροφῆς ἐκείνης. Τὸν αὐτὸν θρησκευτικὸν θεσμὸν κατὰ τοῦ χοιρείου κρέατος εἶχον καὶ οἱ Αἰθίοπες κατὰ τὸν Πορφύριον. Τὸ ἴδιον τέλος ἐξάγεται ἐκ τοῦ Αἰλιανοῦ καὶ περὶ τῶν ἀρχαίων Ἰνδῶν, τοῦθ' ὅπερ ὅμως τινὲς ἀμφισβητοῦσιν.

Ἀλλ' ὅμως καίτοι οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ νομοθέται τῶν θρησκευμάτων ἀπηγόρευον τοῖς λαοῖς τὴν βρῶσιν τοῦ χοιρείου κρέατος, φαίνεται ὅτι οἱ θεοί των δὲν ἀπέκρυπτον τὴν εὐαρέσκειάν των πρὸς τὴν ἐξ αὐτοῦ κνίσσαν καὶ τοῦτο ἐννοοῦντες οἱ πιστοί, καίτοι αὐτοὶ δὲν ἔτρωγον τὸν χοῖρον, δὲν ἐδίσταζον νὰ τὸν θυσιάζωσι καὶ καίωσι τοῖς θεοῖς. Οὕτω π. χ. οἱ Αἰγύπτιοι κατὰ τὸν Ἡρόδοτον «τοῖσι μὲν ἄλλοισι θεοῖσι θύειν ὗς οὐ δικαιεῦσι, Σελήνῃ δὲ καὶ Διονύσῳ μούνοισι τοὺς ὗς θύσαντες πατέονται τῶν κρεῶν, οὓς τῇσι ἄλλῃσι ὁρτῇσι ἀπεπτυγήκασι». Ἀλλὰ πλὴν τῶν Αἰγυπτίων, ὡς ὁ Στράβων, ὁ Ὀβίδιος καὶ ἄλλοι συγγραφεῖς μαρτυροῦσι, καὶ ἕτεροι λαοί, βδελυσσόμενοι τὸ χοίρειον κρέας, οὐχ ἧττον προσέφερον τοῖς θεοῖς τῶν θυσίας χοίρων. Τώρα ἂν οἱ ἀγαθοὶ ἱερεῖς των, μετὰ τὴν θυσίαν καὶ ἐκ τῆς θυσίας, ἀπέλειχον τεμάχιόν τι ὁπτοῦ χοιριδίου ἱεροκυρίως, δὲν τὸ γνωρίζομεν, τὸ ὑποθέτομεν ὅμως!

Ἄξιον σημειώσεως εἶναι καὶ ὅ,τι ὁ Ἀθήναιος λέγει περὶ τῶν Κρητῶν, ὅτι δῆλα δὴ οὐδ' αὐτοὶ ἔτρωγον χοίρειον κρέας, οὐχὶ διότι ἐθεώρουν αὐτὸ ἀκάθαρτον, ἀλλὰ τοὐναντίον διότι ὁ χοῖρος ἦν παρ' αὐτοῖς ἱερός. Τέλος σημειωτέον ὅτι ἔθνη τινὰ εἶχον τὴν συνήθειαν νὰ μεταχειρίζωνται τὸν χοῖρον ἐν τῇ μαγικῇ τέχνῃ, ἐν τῇ μαντείᾳ καὶ ἐν τοῖς ὁμοίοις. Ἐὰν ὁ ἀναγνώστης ἔχει τὴν περιέργειαν νὰ μάθῃ πολλὰ καὶ παράδοξα περὶ τούτου ἂς ἀναγνώσῃ τὸν Cassel. Ἐπίσης πολλὰ εὑρίσκει τις παρὰ τῷ Michaelis, Augusti, Sonnini, Greuzer, Rohrison, Russel καὶ παρ' ἄλλοις.

Ἐὰν δὲ πάντα σχεδὸν τὰ θρησκεύματα ἐκίνησαν ἄσπονδον πόλεμον κατὰ τοῦ χοίρου, ὁ χριστιανισμὸς τί ἄρά γε ἐδίδαξε περὶ τούτου;

Ὁ χριστιανισμὸς διὰ μὲν τοῦ θεμελιωτοῦ αὐτοῦ ἐκήρυξε τὰ χαρακτηριστικώτατα ταῦτα ὅτι «τὰ ἐκπορευόμενα ἐκ τοῦ στόματος, ταῦτα εἰσὶ τὰ κινοῦντα τὸν ἄνθρωπον»· διὰ δὲ τοῦ κήρυκος αὐτοῦ Παύλου προσέθηκε «Χάριτι βεβαιοῦσθαι τὴν καρδίαν, οὐ βρώμασιν, ἐν οἷς οὐκ ὠφελήθησαν οἱ περιπατήσαντες. Ἀποστήσονται δέ τινες τῆς πίστεως, προσέχοντες πνεύμασι πλάνοις . . . ἀπέχεσθαι βρωμάτων, ἃ ὁ **Θεὸς ἔκτισεν εἰς μετάληψιν** μετὰ εὐχαριστίας τοῖς ἐπεγνωκόσι τὴν ἀλήθειαν. Ὅτι πᾶν κτίσμα Θεοῦ καλὸν καὶ οὐδὲν ἀπόβλητον. Τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν· ὁ δὲ Θεὸς **καὶ ταύτην καὶ ταῦτα καταργήσει. Οὐ γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ βρῶσις καὶ πόσις ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη**»!

Ἐν Κερκύρᾳ. ΣΠ. Κ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΣ

[1] Καὶ ἡ τάξις δὲ τῶν χοιροβοσκῶν παρ' Αἰγυπτίοις ἐθεωρεῖτο τόσον βδελυκτὴ ὥστε οὐδεὶς οὐδέποτε ἐνυμφεύετο θυγατέρα συβότου, «ἀλλ' ἐκδίδονταί τε οἱ συβόται καὶ ἄγονται ἐξ ἀλλήλων».

ΦΙΛΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ἀγαπητέ μου,

Πῆγα στὰ Θηρία. Κ' εἶδα τὸν ἐλέφαντα καὶ θυμήθηκα τὸν κωμικοτραγικὸ στίχο τοῦ Νερουλοῦ: «Ὁ Αἴαντας ὁ γίγαντας ἐλέφαντα ὁμοιάζει». Ἀλλ' ὁ γίγαντας αὐτὸς ποῦ ξαπλώνει τὴν τεράστια προβοσκίδα του γιὰ νὰ δράξῃ καὶ τὸ μικρότερο κομματάκι ψωμὶ ποῦ τοῦ παρουσιάσῃς, ὁ διπλοθεμελιωμένος αὐτὸς πύργος, μὲ τὸ κορμί του ποῦ εἶνε σὰ φλοῦδα δέντρου ἑκατοχρονίτικου, μὲ ταυτιά του σὰ δίσκους τριμμένους πρὸς τὰ χείλη, μὲ τὰ ματάκια του μισόκλειστα καὶ τριχοσκέπαστα, ποῦ καθὼς εἶνε ἀλυσοδεμένος κουνιέται χωρὶς νὰ μετατοπίζεται, σὰ γολέτα δεμένη στὸ μῶλο ποῦ τὴν ἀλαφρογέρνει φουσκοθαλασσιά· ὁ γίγαντας αὐτὸς δὲν ἔχει τίποτε στάλληθινὰ γιγάντειο. Τόνε βλέπεις, κι ἀφοῦ περάσῃ τὸ πρῶτο ξάφνισμα, σοῦρχεται νὰ γελάσῃς. Ἔχει κάτι ἥσυχο, ταπεινό, ὑποταχτικό, φιλοσοφικό· εἶνε σὰ γεροδάσκαλος· καθὼς λέει κι ὁ φίλος μας ὁ Γιῶργος εἶνε σὰ μασκαρᾶς τῆς ἀπόκρηας· τὸ κεφάλι του ποῦ κόποιος ποιητὴς τὸ παρομοίασε μὲ βράχο, δὲν εἶνε καὶ σὰν προσωπίδα; Τὰ δυὸ λιοντάρια ποῦ εἶνε κλεισμένα χωριστὰ σ' ἕνα κλουβὶ δὲ φτάνουν ἴσα μὲ τὰ μισά του· σιμώνεις ὅμως κι ἀναπνέεις ἕναν ἀέρα ὕ ψ ο υ ς, καὶ νοιώθεις τὸ σύμβολο τῆς λεβεντιᾶς. Κάτι ἀνάλογο μὲ τὴν ἄγρια θάλασσαν ὅταν τὴ βλέπῃς ἀπὸ τὴ στεριά. Δυὸ ξανθὰ λιοντάρια μεγαλοπρεπέστατα· περπατοῦν καὶ τὰ τρέμεις, κυττάζουν καὶ σοῦρχεται νὰ γονατίσῃς, στέκονται καὶ τὰ κεμαρώνεις, κάθουνται καὶ τὰ σέβεσαι, ξαπλόνονται, καὶ τίποτε δὲ χάνουν ἀπὸ τὴν περηφάνεια τους. Φοβερὰ σὰ θηρία κι ὡραῖα σὰν ἀγάλματα· τὸ μούγκρισμά τους γροικιέται σὰν ἀδιάκοπη βροντή· σὰ νεροπρίονο, λέει ὁ φίλος μας ὁ Γιῶργος. Κ' οἱ τίγρεις, συμαζεμένες, ἀσάλευτες, ἂν δὲν ἔδειχναν ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ τὰ χρυσὰ κι ἀστραφτερά τους μάτια, θὰ φάνταζαν σὰν πλούσια κλαδωτὰ στρωσίδια, κεντισμένα ἁρμονικώτατα. Κ' ἡ λεοπάρδαλις; ποτὲ δὲ θὰ ξεχάσω τὸ συρκέλα της· ἀνήσυχο καὶ πονηρὸ κι ἄγριο μαζὶ περπάτημα· χιλιοπλουμιστὴ σὰν οὐρανὸς ἀστερωμένος· πλαστικὴ ὀμορφιά, μὰ δίχως νάχῃ καὶ τὴν ἠθικὴ τὴ χάρι, τὴν ψυχὴ τοῦ λιονταριοῦ. Παρ' ὀλίγο νὰ ξεχάσω τὸν πάνθηρα τὸ βελουδένιο, τὸν ἀκριβό· μοῦ εἶπαν πῶς γέννησε προχθὲς κ' ἔφαγε τὰ παιδιά του· ὁ φίλος μας ὁ Γιῶργος λέει πῶς τἄφαγε γιὰ νὰ τὰ γλυτώσῃ ἀπ' τὴ σκλαβιά! Τὲς ὕαινες τὲς συχαίνομαι· βρωμερὴ ἀγριάδα· κ' οἱ λύκοι; τί ἀσχημιά! Ὅσο γιὰ τοὺς ἀετούς; θλιβερώτατη θωριά! Θυμᾶσαι τοῦ Σίλλερ τὸ ποίημα, τὸν Πήγασο βαλμένο νὰ ὀργώνῃ χωράφια; Ἀετὸς μέσα στὸ κλουβί, κάτι χειρότερον εἶνε καὶ πλέον βάρβαρο κι ἀπὸ τὸν Πήγασο τοῦ Σίλλερ. Τώρα ξέρεις γιὰ τί τρελλαίνεται ὁ κόσμος, ποῦ στέκει καὶ ποῦ χάσκει, καὶ ποῦ γελᾷ καὶ ποῦ εὐφραίνεται καὶ ποῦ ἐνθουσιάζεται καὶ ποῦ δὲ χορταίνει; Στὰ λιοντάρια καὶ στάλλα, ἔξω ἀπὸ τὸν ἐλέφαντα, μιὰ ματιὰ δίχνει, καὶ περνᾷ. Ἂς εἶνε καλὰ οἱ μαϊμοῦδες: μονάχα ἐκεῖνες τόνε τρελλαίνουν· μόνο γιὰ νὰ ἰδῇ ἐκεῖνες στριμώνεται. Τόσον ἀληθεύει πῶς τὸ πλῆθος ἀγαπᾷ ὄχι τ' ὡραῖο, ἀλλὰ τὸ εὐχάριστο· ὄχι ὅτι ἔχει ἠθικά, ἀλλ' ὅτι τὸ διασκεδάζει· τὸν παλιάτσο τὸν αἰσθάνεται βαθύτερα κι ἀπὸ τὸν ποιητή. Χάνεται γιὰ τὰ χωρατὰ τῆς μαϊμοῦς· ἴσως νὰ νοιώθῃ καὶ μιὰ κρυφὴ ἀδυναμία γιὰ τοὺς προγόνους του.

Ο ΦΙΛΟΣ ΣΟΥ

ΑΝΑ ΤΟ ΑΣΤΥ

Τὸ μυστήριον ἐξάπτει, ἐκθερμαίνει. Τότε κυρίως ἐνδιαφέρεται κανεὶς περισσότερον, ὅταν δὲν εἰξεύρῃ καλὰ περὶ τίνος πρόκειται. Εἶνε φυσικὸν αὐτὸ διὰ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ πολὺ περισσότερον διὰ τὸν Ἀθηναῖον, ὁ ὁποῖος σκώπτει μὲν καὶ ἀδιαφορεῖ δι' ὅσα εἶνε ἁπλᾶ καὶ φανερά, μεγαλοποιεῖ δὲ καὶ θαυμάζει καὶ ἐξυψόνει ὅσα περιβάλλονται διὰ μυστηρίου. Δεῖγμα τοῦ πυρετοῦ τούτου μᾶς ἔδωκεν ἡ τελευταία Κυριακή. Ἀπὸ ἡμερῶν ἤδη ἐκυκλοφόρουν φῆμαι παράδοξοι περὶ ἐπαναστάσεως, περὶ ἀγνώστου κομιτάτου, περὶ ἀνατροπῆς τῶν καθεστώτων, περὶ ἀνακηρύξεως τοῦ Βασιλέως εἰς Μονάρχην, περὶ ἀπελάσεως τῆς Κυβερνήσεως, περὶ διασώσεως τοῦ κινδυνεύοντος Συντάγματος, περὶ ἀνορθώσεως ἐκπεπτωκότων θεσμῶν. Καὶ αἱ φῆμαι αὗται ἐπανελαμβάνοντο καὶ ἐσχολιάζοντο καὶ ἐκυκλοφόρουν ἔντυπα καὶ χειρόγραφα μὲ φράσεις ἐπαναστατικάς, ἀνώνυμα καὶ κρύφια, καὶ ἤρχετο ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν μεμακρυσμένη ἡ ἠχὼ παρομοίων διαθέσεων, καὶ ἐπὶ τὸ εὐτραπελώτερον ἢ τὸ σοβαρώτερον ἐπραγματεύετο τὰ κατὰ τὴν τροπὴν ταύτην ὁ τύπος, ἕως οὗ τὴν Κυριακήν, τὴν πολυπόθητον Κυριακὴν τοῦ κ ο υ ν ή μ α τ ο ς, προεκηρύχθη συλλαλητήριον καὶ κατὰ σύμπτωσιν βεβαίως, ἡ ὁποία καὶ αὕτη συνέτεινεν εἰς τὴν γενικὴν ἔξαψιν, ἐδημοσίευσεν ἡ Ἀ κ ρ ό π ο λ ι ς τὴν προαγγελθεῖσαν αὐτῆς ἀναφορὰν πρὸς τὸν Βασιλέα, ἐν ᾗ ἐξεικονίζεται διὰ μελανῶν χρωμάτων ἡ παροῦσα πολιτικὴ κατάστασις καὶ γίνεται ἔκκλησις περὶ σωτηρίου ἐπεμβάσεως πρὸς τὸν ἀνώτατον ἄρχοντα. Ἔξαψις, περιέργεια, ἐνδιαφέρον, φόβοι, ἀστειότητες, εἰκασίαι, συζητήσεις. Καὶ τὸ πολυθρύλητον συλλαλητήριον — τοῦ ὁποίου καὶ ῥήτορες ἐφέροντο οἱ κ. κ. Κορωναῖος στρατηγός, Γεννάδιος καὶ Μιστριώτης, — ἀνεβλήθη. Ἀλλ' ἀράγε ἐπ' ἀορίστῳ; Δὲν θὰ γίνῃ λοιπὸν τίποτε; Δὲν θὰ δοθῇ ἀφορμὴ νὰ καταλήξῃ εἰς γέλωτας καὶ σκώμματα ὁ τόσος πυρετὸς τοῦ Ἀθηναϊκοῦ λαοῦ; Ποῖος ἠξεύρει τὰς βουλὰς τῶν ἐχόντων συμφέρον νὰ τὸν προκαλῶσι!..

✢

Ἡ ἔκδοσις τῶν Εἰδώλων τοῦ κ. Ροΐδου ἀποτελεῖ τὸ φιλολογικὸν ζήτημα τῆς ἡμέρας. Σπανίως ἐξεδηλώθη τοιοῦτον ἐνδιαφέρον γενικὸν διὰ βιβλίον ἑλληνικόν. Μόλις ἐφάνη εἰς τὰς προθήκας τοῦ βιβλιοπωλείου τῆς Ἑ σ τ ί α ς καὶ ἐπωλήθησαν—ἐπωλήθησαν σημειώσατε καὶ πρὸς 4 δραχμὰς καὶ 6 ἕκαστον—ὑπὲρ τὰ πεντήκοντα ἀντίτυπα. Εἶνε ὡς ἂν ἐλέγαμεν ἐν Γαλλίᾳ, ὅτι ἔκδοσις χιλίων ἀντιτύπων ἐξηντλήθη εἰς μίαν ἡμέραν· διότι εἶνε γνωστὴ ἡ πρὸς τὰ πρωτότυπα ἔργα ὀλιγωρία τοῦ ἑλληνικοῦ κοινοῦ, ταντίτυπα τῶν ὁποίων στοιβάζονται εἰς τῶν βιβλιοπωλείων τὰς ἀποθήκας, ἀφ' οὗ πωληθῶσι τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ρεκλάμας δέκα ἢ εἴκοσι. Ἀλλ' ὁ κ. Ροΐδης, καὶ ὅσον αὐτὸς κανεὶς ἄλλος ἴσως, ἀποτελεῖ ἐξαίρεσιν, προσθέσατε δὲ εἰς τὴν ῥήμην ταύτην τὴν γενικὴν καὶ τὸ φλέγον τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος, καὶ θὰ ἐπεξηγήσετε τὸ πρωτοφανὲς ἐνδιαφέρον. Καὶ ἤρχισε νὰ ναναγινώσκεται ἤδη τὸ βιβλίον του καὶ νὰ σχολιάζεται — παρὰ πολλῶν μάλιστα καὶ πρὶν νὰ ἀναγνωσθῇ—καὶ νὰ συγκροτοῦνται μεταξὺ ποικίλων κύκλων αἱ αἰώνιαι περὶ γλώσσης συζητήσεις, αἱ τόσον ἐμπαθεῖς, διότι σήμερον κατήντησαν προσωπικαί. Ἀλλ' εἴμεθα βέβαιοι ὅτι μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ἢ μᾶλλον τὴν μελέτην τῶν ἀριστοτεχνικῶν καὶ ἐπιστημονικωτάτων σελίδων τοῦ κ. Ροΐδου, αἱ συζητήσεις θὰ γίνωνται ἠρεμώτεραι, λογικώτεραι. Εἰς τὸ ζήτημα θὰ ἐπιχυθῇ πολὺ φῶς, καθεὶς δέ, καὶ ἂν δὲν σχηματίσῃ ὁριστικὴν ἰδέαν ὑπὲρ τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ συστήματος, θὰ ἐννοήσῃ ὅμως πόσον ἐπισφαλὲς εἶνε νὰ συζητῇ καὶ νὰ ἐκφράζεται ἄνευ ἐπαρκοῦς γνώσεως τῶν στοιχείων τοὐλάχιστον τῆς ἐπιστήμης, διὰ τῆς ὁποίας εἶνε δυνατὴ ἡ ἐπαγωγὴ ἑνὸς συμπεράσματος.

✢

Καὶ ὡς πρὸς τὸ συμπέρασμα τοῦτο αἱ γνῶμαι τῶν φιλοσοφούντων ἐπὶ τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης, δέν μας φαίνονται ἀντίποδες. Ὁ κ. Ροΐδης εἶνε κατ' οὐσίαν σύμφωνος πρὸς τὸν κ. Χατζιδάκην, τοῦ ὁποίου ἡ περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος μικρὰ διατριδὴ ἐξεδόθη πρό τινος. Ὅτι οἱ ζῶντες εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ τύποι θὰ ἐπικρατήσωσιν εἰς τὸν γραπτὸν λόγον, εἶνε συμπέρασμα ἀλάνθαστον, γνωριζόμενον ἐπὶ τῶν νόμων τῆς γλωσσολογίας. Ἀλλ' ὅτι ἡ διόρθωσις τῶν κακῶς ἐχόντων δὲν θὰ γίνῃ σήμερον δι' ἀποτόμου μεταβάσεως ἀπὸ τῆς καθαρευούσης εἰς τὴν δημοτικὴν καὶ τοῦτο εἶναι πολὺ πιθανόν. Πρὸς τὸ παρὸν πρέπει, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ κ. Ροΐδου, νὰ περιορισθῶμεν εἰς τὸν καθαρισμὸν τῆς καθαρευούσης ἀπὸ τῶν ἀττικῶν τεράτων, ἀντικαθιστῶντες αὐτὰ διὰ τῶν ἁπλουστέρων καὶ ζωντανῶν· νομίζομεν δὲ ὅτι, ἐκτὸς τῶν ἀρχαϊστῶν καὶ τῶν δασκάλων, τοιαύτη σήμερον εἶνε ἡ γνώμη καὶ αὐτῶν τῶν θερμοτέρων ὑπερμάχων τῆς καθαρευούσης. Ὁπωσδήποτε τὸ ῥεῦμα πρὸς τὴν ζῶσαν γλῶσσαν εἶνε ἰσχυρὸν σήμερον καὶ πανδημολογούμενον· δὲν εἶνε δὲ διόλου διὰ τοῦτο ἀδάσμος ἡ ἐλπὶς ὅτι θὰ ἔλθῃ ἡμέρα καθ' ἣν καὶ ἡμεῖς θὰποκτήσωμεν γλῶσσαν φιλολογικήν, ζωντανήν, ὁμοιόμορφον, ὡς ἔχουσιν ὅλα τὰ πολιτισμένα ἔθνη.

✢

Δὲν παρῆλθεν ἔτι ἡ πρώτη κατάπληξις καὶ συγκίνησις διὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Ζακύνθου καὶ ἰδοὺ ἀγγέλλεται ἐκεῖθεν δευτέρα, ἀσυγκρίτως τῆς πρώτης δεινοτέρα, μεγαλητέρα. Ὁ σεισμὸς τῆς 5 Ἀπριλίου μετέβαλε κυριολεκτικῶς εἰς ἐρείπια πόλιν καὶ χωρία ἐν τῇ δυσμοίρῳ νήσῳ. Αἱ ἐφημερίδες, αἱ ὁποῖαι ἔχουν καθημέραν ἐκ τοῦ θεάτρου τῆς καταστροφῆς τηλεγραφικὰς ἐκτενεῖς ἀνταποκρίσεις, δίδουν εἰκόνα ἀθλιότητος, φρίκης, ἐγκαταλείψεως, πρὸ τῆς ὁποίας συγκινεῖται καὶ ἡ ἀναισθητοτέρα καρδία· οἱ ἀτυχεῖς Ζακύνθιοι, ἄστεγοι καὶ λιμώττοντες, ἔχουν ἀνάγκην εἴπερ ποτε τὰς βοηθείας μας. Ἐλπίζομεν ὅτι αἱ πηγαὶ τῆς φιλανθρωπίας δὲν ἐστείρευσαν ἔτι παρ' ἡμῖν.

✢

Τὸ τελικὸν ἀνέκδοτόν μας ἔρχεται ἐκ τοῦ θεάτρου τῆς καταστροφῆς. Μεθ' ὅλας των τὰς συμφοράς, οἱ Ζακύνθιοι δὲν ἔπαυσαν νὰ εἶνε εὔθυμοι καὶ εὐφυεῖς. Γελοῦν, εὐφυολογοῦν, ἀστειεύονται, κάμνουν λογοπαίγνια. Ἐν τινι κύκλῳ λογίων, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐλέγετο ὡς πιθανὴ ἡ μετάβασις ἐκεῖ τῆς πριγκηπίσσης τῆς Οὐαλλίας.

—Τί θὰ πῇ ποῦ θὰ ἰδῇ ἔτσι τὸν τόπον μας; εἶπε κάποιος.

Καὶ ἄλλος:

— Οὔ! ἀ λ λ ο ί α ἡ ὄψις τῆς Ζακύνθου!

ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΡΙΟΝ

ΜΑΡΤΙΟΣ

Ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ θάνατος τοῦ παλληκαριοῦ» ὁ ἡμέτερος Ψυχάρης ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ «Φιγαρῷ» δίστηλον ἄρθρον. Ἐν τούτῳ ἀφορμὴν λαμβάνων ἐκ τοῦ «Βασιλέως τῶν Βουνῶν» τοῦ ἔργου τοῦ Ἀμποῦ, τὸ ὁποῖον μετασκευασθὲν εἰς δρᾶμα ἔμελλε νὰ παρασταθῇ ἐν Παρισίοις, ἀλλ' ἐμποδίσθη ἕνεκα παραστάσεων τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, φέρει τὸν λόγον ἐπὶ τοῦ ἡρωϊκοῦ τύπου τῶν κλεφτῶν, τοὺς ὁποίους καὶ χαρακτηρίζει διὰ χαρίεντος ἀνεκδότου καὶ μαρτυριῶν τινων ἐκ τοῦ γνωστοῦ περὶ λῃστῶν βιβλίου τοῦ κ. Σωτηροπούλου. Ἀλλ' ὑρίσταται ἔτι καὶ σήμερον ὁ ἀρχέτυπος οὗτος κλέφτης; καὶ ὑπὸ τίνα τύπον, καὶ τίνα μεταμόρφωσιν ὑποστάς; Ὁ κλέφτης ὑπάρχει καὶ σήμερον· ὀνομάζεται *παλληκάρι*· τὴν σκιαγραφίαν αὐτοῦ παρέχει δι' ὀλίγων ἐναργῶν φράσεων ὁ κ. Ψυχάρης, μεθ' ὃ ἐξακολουθεῖ:

«Ποία εἶνε ἤδη ἡ ψυχολογικὴ κατάστασις τοῦ πρωτογενοῦς τούτου ὄντος; Νέος ἕλλην συγγραφεύς, ὁ κ. Κωστῆς Παλαμᾶς, μᾶς παρέχει δι' ὀλίγων τὴν ἐξήγησιν αὐτῆς: τὸ παλληκάρι καταφρονεῖ τὸν θάνατον καὶ ἀγαπᾷ τὴν ζωήν, ἐξ ἴσου ἀμφότερα. Ὁ κ. Κωστῆς Παλαμᾶς ἀπέδειξε τοῦτο ἐν θελκτικῷ διηγήματι, τὸ ὁποῖον, ἤκουσεν, ὡς λέγει, ἔκ τινος γυναικὸς τοῦ λαοῦ. Ἐν αὐτῷ ἡ ψυχὴ τοῦ παλληκαριοῦ εἰκονίζεται μετ' ἐξόχου λεπτότητος».

Μετὰ τὴν περιληπτικὴν ἔκθεσιν τοῦ διηγήματος, ὁ κ. Ψυχάρης ἐξακολουθεῖ: «Δὲν ἀποδίδω τὴν θέλγουσαν χάριν τοῦ διηγήματος τὸ ὁποῖον *μιλεῖ*, νομίζεις, μὲ τὸν ἀναγνώστην του, καὶ μειδιᾷ καὶ εἰς τὰς θλιβερωτέρας στιγμάς, τόσον τὰ ὑπ' αὐτοῦ περιγραφόμενα ἤθη εἶνε ἁπλᾶ καὶ ἀφελῆ. Παράδοξον θὰ φανῇ, ἀλλὰ πρέπει ἐπὶ τέλους νὰ λεχθῇ ὅτι ἡ δημοτικὴ γλῶσσα τῶν Ἑλλήνων, διὰ τῆς φυσικῆς ζωηρότητος τῶν σχηματισμῶν της, διὰ τοῦ πλούτου τῶν συνθέτων της, καὶ διὰ τοῦ δυσπεριγράπτου ἀέρος τοῦ κυκλοφοροῦντος μέσα εἰς τὰς λέξεις της, εἶνε σήμερον διὰ τὸν συγγραφέα γλῶσσα γοητευτικωτέρα τῆς γαλλικῆς. Ἡ ἑλληνικὴ αὐτὴ γλῶσσα εἶνε ἐλαφρά, διαυγής, ἀϊθερία, θωπευτική, καὶ ὅταν ἀκόμη ζωγραφίζῃ τὸν θάνατον, καὶ μετὰ παραδόξου χάριτος, μετὰ συγκινούσης ἁπλότητος ὁ κ. Παλαμᾶς μᾶς διηγεῖται τὸν θάνατον τοῦ παλληκαριοῦ».

Καὶ τὸ ἄρθρον περατοῦται διὰ τῶν ἑξῆς:

«Ἤθελα νὰ εἴπω ἐν ταὐτῷ πάσας τὰς σκέψεις τὰς ὁποίας μοῦ ἐμπνέει ἡ εἰκὼν αὕτη (τοῦ ὑπὸ τοὺς ἤχους τῶν μυρολογίων θνήσκοντος παλληκαριοῦ)· εἶνε πολλαί, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐκλέξω. Ἡ διήγησις τοῦ κ. Κωστῆ Παλαμᾶ μοῦ φαίνεται ἀδιαφιλονεικήτως ὡραιοτέρα τοῦ περιφήμου βιβλίου τοῦ Ἀμποῦ, καὶ φιλοσοφικῶς ὑψηλοτέρα. Εἶνε ὁ «βασιλεὺς τῶν βουνῶν» τῶν Ἑλλήνων. Ὄχι διότι εἶνε ἀνασκευή τις τοῦ «Βασιλέως τῶν Βουνῶν»· ὁ κ. Παλαμᾶς τοιοῦτό τι δὲν ἐσκέφθη, καὶ πολὺ θὰ ἐκπλαγῇ τώρα βλέπων νὰ γίνεται λόγος περὶ αὐτοῦ. Χωρὶς νὰ τὸ συλλογισθῇ, μᾶς ἔδωκε τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς εἰκόνα λεπτοτέραν τῆς τοῦ Ἀμποῦ καὶ ἄλλων τελειοτέρων ἔργων.

Καὶ μήπως δὲν μᾶς ἔδωκε προσέτι ὁ κ. Παλαμᾶς καὶ κάτι τι ἄλλο; Διότι, ἐπὶ τέλους, εἰς τί ἀποβλέπουσι σήμερον αἱ προσπάθειαι πάντων ἐν τῇ μυθιστοριογραφίᾳ; Δὲν ἀποβλέπουσιν εἰς τὴν εὕρεσιν νέου τύπου, συμφιλιοῦντος τὴν ψυχολογικὴν ἀνάλυσιν καὶ τὸ ποιητικὸν ὄνειρον ἐν τῷ μυθιστορήματι; Νομίζω ὅτι ὁ κ. Παλαμᾶς, ἀκουσίως ὅλως, μᾶς χρησιμεύει ὡς παράδειγμα: περιγράφει καὶ συμβολοποιεῖ. Ὁ ἀρχαῖος ἥρως τῆς τελειότητος κατέχει τὴν καρδίαν τοῦ ἁπλοϊκοῦ Μήτρου, ἀνθρώπου τοῦ λαοῦ ἐξ ἐκείνων τοὺς ὁποίους ἡ φυσιοκρατικὴ σχολὴ κατέστησε τοῦ συρμοῦ. Ἀλλ' ἐν ταὐτῷ ὁ ἁπλοϊκὸς οὗτος ἀνὴρ εἶνε ἥρως καὶ τὸ πλαίσιον τῶν ἑλληνικῶν θαλασσῶν παρέχει εἰς τὴν ὅλην εἰκόνα οὐκ οἶδα τι ἰδεῶδες καὶ ἀπώτερον. Οἱ συμβολισταὶ δὲν ζητοῦσι περισσότερα.

Τέλος ἡ ἱστορία αὕτη δὲν χύνει νέον φῶς ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῶν παραστάσεων εἰς ἃς προέδη ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἐξ ἀφορμῆς τῆς δραματοποιήσεως τοῦ «Βασιλέως τῶν Βουνῶν;» Ἐξαισία τις ματαιότης, γνώρισμα τῶν μεγάλων φυλῶν, ἐνοικεῖ τὰ βάθη τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς. Οἱ Ἕλληνες περὶ πολλοῦ ποιοῦνται τὴν γνώμην τῶν ἄλλων ἀνθρώπων καὶ πιστεύουσιν ἀνέκαθεν ὅτι ὁ κόσμος ἔχει πρὸς αὐτοὺς ἐστραμμένα τὰ ὄμματα, ἀπὸ Ὁμήρου μέχρι σήμερον. Οἱ κρίναντες αὐτοὺς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ «Βασιλέως τῶν Βουνῶν» τοῦ Ἀμποῦ, τοὺς ἐνοχλοῦσιν. Ἂς τοὺς κρίνωμεν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ παλληκαριοῦ τοῦ Παλαμᾶ· θὰ εὕρουν τὸν Ἀμποῦ τερπνότατον».

Ἡ γνωστὴ ἑλληνομαθὴς συγγραφεὺς κυρία E. Edmonds δημοσιεύει ἐν τῇ ἀγγλικῇ Eastern et Western Review τοῦ μαρτίου μετάφρασιν παλαιοῦ διηγήματος τοῦ κ. Γ. Δροσίνη δημοσιευθέντος εἰς τὴν *Ἑστίαν* καὶ ἐπιγραφομένου *Χρυσοῦλα*.

Ἐκ γαλλικῶν περιοδικῶν ἀξιανάγνωστα:

Ἡ κυκλοφορία τοῦ ἀνέμου ἐπὶ τῆς γῆνης ἐπιφανείας ὑπὸ A. Daponchel (Astronomie)—Τὸ Ἰωβιλαῖον τοῦ Λέοντος ΙΓ' ὑπὸ A. de Lacombe (Correspondant 25 φεβρ.). — Ἡ Αἰσθητικὴ τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τῶν διαδόχων του ὑπὸ Ch. Lévêque (Journal des Savants) — Ταὶν ὑπὸ E. Faguet (R. Bleue 11 μαρτ.) — Ἐρνέστος Λαβὶς ὑπὸ H. Berenger (ὁμ.) — Ὁ Ναπολέων καὶ αἱ γυναῖκες ὑπὸ Fr. Masson (R. Britanique) — Οἱ ἑλληνικοὶ μῖμοι ὑπὸ J. Girard (R. des deux Mondes 1 μαρτ.)—Οἱ Ἰουδαῖοι ὑπὸ τὴν ἑλληνικὴν κυριαρχίαν ὑπὸ E. Renan (ὁμ. 15 μαρτ.) — Ἐμπειρικὴ Ψυχολογία ὑπὸ A. Binet (ὁμ.)— Ὁ Ἔρως εἶνε παθολογικὴ κατάστασις; ὑπὸ G. Danville (R. Philosophique) — Ἡ ἀνατομία ἐν τῇ τέχνῃ ὑπὸ P. Richer (R. Scientifique 11 μαρτ.)

Ἐκ γερμανικῶν:

Ὁ Πνευματισμὸς ὑπὸ A. Garborg (Freie Bühne) — Ἡ βελτίωσις τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ὑπὸ O. Panizza (Gesellschaft).

Ἐξ ἀγγλικῶν καὶ ἀμερικανικῶν.

Ἡ ἰατρικὴ ὡς ἐπάγγελμα ὑπὸ J. Billing (Forum)— Τὸ μέλλον τῆς ποιήσεως ὑπὸ C. L. Moore (ὁμ.) — Τὸ ἐμπόριον τῶν Μαύρων ἐν Ἀμερικῇ ὑπὸ H. Stanley (Harper's Magazine) — Οἱ Γάλλοι συμβολισταὶ ὑπὸ A. Gorren (Scribner's Magazine).

Ἐξ ἰταλικῶν:

Αἱ διδασκαλίαι τοῦ Τολστόη ὑπὸ Carletti (Rassegna Nazionale 16 φεβρ.) — Τὸ γῆρας τοῦ Βέρδη ὑπὸ E. Penizacchi (N. Antologia 1 μαρτ.) — Οἱ πυγμαῖοι τῆς Εὐρώπης ὑπὸ G. Sergi (ὁμ.)

ΕΚΔΡΟΜΑΙ

Ἡ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ κ. Δαίρπφελδ ἀρχαιολογικὴ ἐκδρομὴ ἐγένετο καὶ φέτος ὡς πέρυσι μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας. Διὰ τοῦ ἀτμοπλοίου *Ἴριδος* ἀνεχώρησαν ἐκ Πειραιῶς τὸ ἀπόγευμα τῆς παρελθούσης Τρίτης ὑπὲρ τοὺς 60, μεταξὺ τῶν ὁποίων 16 κυρίαι· οἱ πλείστοι τῶν ἐπιβατῶν Γερμανοί, κατὰ δεύτερον λόγον Ἄγγλοι καὶ Ἀμερικανοί, τινὲς Αὐστριακοί, τέσσαρες Ἰταλοὶ ἀρχαιολόγοι, δύο Δανοὶ ἐξ ὧν ὁ εἷς ζωγράφος, καὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων οἱ κ. κ. Βικέλας, Στρέϊτ πατὴρ καὶ υἱὸς καὶ Ι. Βαλαωρίτης. Ἐπεσκέφθησαν δὲ κατὰ σειρὰν τὴν Αἴγιναν, τὸν Θωρικόν, τὴν Ἐρέτριαν, τὸ μαντεῖον Ἀμφιάρεω παρὰ τὸν Ὠρωπόν, τὸν Ῥαμνοῦντα, τὴν Δῆλον, διαφόρους τοποθεσίας τῆς Σάμου καὶ τὴν Μύκωνον. Ἕνεκα τῆς κακοκαιρίας δὲν ἠδυνήθη τὸ ἀτμόπλοιον νὰ προσεγγίσῃ εἰς Σούνιον. Ἡ ἐκδρομὴ διήρκεσεν ἐξ ἡμέρας, καθ' ἃς ἐπεκράτησεν ἀδιάπτωτος εὐθυμία, πάντες δὲ οἱ μετασχόντες αὐτῆς ἐπανῆλθον εἰς ἄκρον

εὐχαριστημένοι ὁμολογοῦντες πλείστας χάριτας εἰς τὸν λαβόντα τὴν πρωτοβουλίαν αὐτῆς κ. Δαΐρπρελδ.

ΕΥΡΗΜΑΤΑ

Κατὰ τὰς ἐκ Χαλκίδος εἰδήσεις, ἡ πρὸς ἐκβάθυνσιν τοῦ πυθμένος τοῦ πορθμοῦ Εὐρίπου ἐργαζομένη βυθοκόρος ἀνέσυρε πλησίον τῆς Βοιωτικῆς ἀκτῆς ἠκρωτηριασμένον κατὰ τοὺς πόδας ἀγαλμάτιον παιδός, φέροντος ἐξωμίδα καὶ κρατοῦντος διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς ἐπὶ τῆς κοιλίας αὐτοῦ πολύφαλλον κυνάριον. Τὸ ἀγαλμάτιον θὰ σταλῇ εἰς Ἀθήνας μετὰ τεμαχίου ἀναγλύφου ἐκτύπου, παριστῶντος κεφαλὴν νεανίου τέχνης καλῆς. Ἐκτὸς τούτων, εὑρέθησαν καὶ 18 μαρμάριναι πλάκες ὧν αἱ 17 εἰσὶν ἐπιτύμβιοι στῆλαι μεθ' ἁπλῶν ἐπιγραφῶν κεχαραγμένων διὰ γραμμάτων τῶν μετὰ τὴν Ρωμαϊκὴν κατάκτησιν χρόνων.

ΑΝΑΓΛΥΦΟΝ ΕΚ ΒΕΛΕΣΤΙΝΟΥ

Ἡ ἀνωτέρω εἰκὼν εὐμενῶς ἀπεστάλη ἡμῖν παρὰ τοῦ ἐν Βώλῳ κ. Περ. Ἀποστολίδου.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικά.

Πρόεδρος τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν διὰ τὸ προσεχὲς ἔτος ἐξελέχθη ὁ κ. Κολινιόν, ἀντιπρόεδροι δὲ οἱ κ. κ. Σλουμβερζὲρ καὶ Δ. Βικέλας.

— Ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν La Grèce Byzantine et Moderne ὁ κ. Δ. Βικέλας ἐδημοσίευσε κατ' αὐτὰς ἐν Παρισίοις, ἐκδίδοντος Firmin-Didot, ποικίλας ἱστορικὰς πραγματείας του κατὰ καιροὺς δημοσιευθείσας εἰς ἔγκριτα γαλλικὰ περιοδικὰ ἢ καὶ εἰς ἰδίαν τεύχη. Ὁ τόμος ἀποτελεῖται ἐκ 110 περίπου σελίδων σχήματος μεγάλου 8ου καὶ εἶνε τυπωμένος μὲ τὴν διακρίνουσαν τὰ Καταστήματα Didot φιλοκαλίαν. Μακρότερα περὶ τοῦ ἔργου εἰς προσεχὲς φύλλον τῆς Ἑστίας.

— Ἐξεδόθη ἐν Βαρκελόνῃ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν Novelas Griegas κομψότατον τομίδιον ἐκ 200 περίπου σελίδων, περιλαμβάνον διηγήματα ἑλληνικὰ ἱσπανιστὶ μεταφρασθέντα τῶν κ.κ. Βικέλα, Βιζυηνοῦ, Παλαμᾶ, Ἐφταλιώτη καὶ Δροσίνη. Τὸ βιβλίον στολίζουν καὶ πολλαὶ εἰκόνες σχετικαὶ πρὸς τὰ περιεχόμενα, αἵτινες ὅμως κατὰ συμπερασμὸν ὑπὸ τοῦ ἱσπανοῦ σχεδιαστοῦ γενόμεναι δὲν διακρίνονται ὡς πρὸς τὴν πιστὴν ἀπεικόνισιν τῶν καθ' ἡμᾶς. Ἐν ἀρχῇ δὲ προτάσσεται κάλλιστος πρόλογος περὶ διηγηματογραφίας ἐν Ἑλλάδι. Ὑπὸ τὰ ἀρχικὰ γράμματα, δι' ὧν σημειώνεται τὸ ὄνομα τοῦ μεταφραστοῦ ἀναγνωρίζεται ὁ ἑλληνομαθὴς λόγιος κ. A. Rubio y Lluch, εἰς τὸν ὁποῖον χάριτας ὀφείλει ἡ ἀρτιγενὴς νεοελληνικὴ φιλολογία διὰ τὴν πρωτοβουλίαν, ἣν ἀνέλαβε, νὰ καταστήσῃ δείγματά τινα αὐτῆς γνωστὰ εἰς τοὺς ὁμοεθνεῖς του.

— Ἐντὸς τοῦ μηνὸς τούτου δημοσιεύεται νέον ἔργον τοῦ κ. Μ. Ρενιέρη, τοῦ γλαφυρωτάτου τῶν παρ' ἡμῖν ἱστορικῶν συγγραφέων, ἐπιγραφόμενον «Μητροφάνης Κριτόπουλος καὶ οἱ ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ φίλοι αὐτοῦ». Τὸν βίον τοῦ διαπρέψαντος τούτου θεολόγου τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἀκμάσαντος κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τῆς 17ης ἑκατονταετηρίδος, ἔγραψαν συντόμως μὲν ὁ Κ. Σάθας ἐν τῇ Νεοελληνικῇ αὐτοῦ Φιλολογίᾳ· ἐκτενῶς δὲ δι' εἰδικῆς βιογραφικῆς μονογραφίας ὁ μακαρίτης ἀρχιμανδρ. Ἀνδρόνικος Κ. Δημητρακόπουλος ἐν Λειψίᾳ τῷ 1870, κατόπιν δὲ ὁ κ. Γ. Μαζαράκης πολλὰ συμπληρώσας ἐκ τῶν ἀρχείων τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Πατριαρχείου διαφωτίσας ἐν πολλοῖς τὸν βίον τοῦ Κριτοπούλου, ὁ ὁποῖος τῷ 1629 ἀνηγορεύθη Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας. Εἰς τὸ νέον σύγγραμμα τοῦ κ. Μ. Ρενιέρη ἔδωκεν ἀφορμὴν τὸ ἐξῆς περίεργον γεγονὸς τυχαίας ἀνακαλύψεως χειρογράφου τεύχους ἀνήκοντος εἰς τὸν Κριτόπουλον. Ὁ κ. Γ. Μαζαράκης διατελῶν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ πρακτορείου Ἀλεξανδρείας, εἶδεν ἡμέραν τινὰ Φελλάχον κρατοῦντα δέσμην πολλῶν χαρτίων πεπαλαιωμένων χειρογράφων, ἅτινα εἶχεν ἕτοιμα νὰ κατακαύσῃ. ἐρευνήσας δὲ ἀνεκάλυψε μεταξὺ αὐτῶν λεύκωμα (album) τοῦ Κριτοπούλου ἐν τῷ ὁποίῳ κατὰ τὴν περιοδείαν του εἰς τὴν Εὐρώπην, ὅπου ἀπῆλθε τῇ προτροπῇ τοῦ Κυρίλλου Λουκάρεως πρὸς ἐκπαίδευσιν, εἶχον γράψει ῥητὰ καὶ διάφορα λόγια διάσημοι θεολόγοι τῆς Δύσεως καὶ περιφανεῖς ἐπιστήμονες. Τὸ λεύκωμα τοῦτο ἢ τὴν φιλοθήκην, ὡς ὠνόμαζε ταύτην ὁ Κριτόπουλος, παραλαβὼν ὁ κ. Γ. Μαζαράκης ἐδώρησεν εἰς τὸν πανιερ. Μητροπολίτην Γερμανόν, εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ ὁποίου εὑρίσκεται. Ἐκ τούτου δὲ παραλαβὼν ὁ κ. Ρενιέρης ἔγραψε τὸ ὑπὸ τὸν ἄνω τίτλον βιβλίον, ἐκ τοῦ ὁποίου πολλὰ διευκρινίζονται περὶ τοῦ ἐν Εὐρώπῃ βίου τοῦ Ἕλληνος θεολόγου, ὅστις εὑρεθεὶς ἐν αὐτῇ ἐν στιγμῇ καθ' ἣν αἱ θρησκευτικαὶ ἕριδες Λουθηρανῶν καὶ Καλβινιστῶν καὶ Καθολικῶν καὶ ἄλλων αἱρέσεων εὑρίσκοντο ἐν ἀκμῇ, ἐξέδωκε τὴν περιάλλητον Ὁμολογίαν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς, ἐν ᾗ ἐκθέτει τὰ δόγματα τῆς ὀρθοδόξου πίστεως. Τὸ ἔργον τοῦτο ὁ κ. Μ. Ρενιέρης ἐκδίδει ὡς παράρτημα τοῦ Δελτίου τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογ. Ἑταιρείας ἰδίᾳ δαπάνῃ.

— Ὁ ἡμέτερος νεαρὸς συνεργάτης καὶ ποιητὴς κ. Κωνσταντῖνος Θ. Μάνος, προσελήφθη ὡς διδάσκαλος τῆς νεοελληνικῆς ἡ ἀναγνώστης παρὰ τῇ Αὐτοκρατείρᾳ τῆς Αὐστρίας Ἐλισάβετ, τῆς ὁποίας εἶνε γνωστὴ ἡ πρὸς τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν καὶ φιλολογίαν ἀγάπη.

— Κατὰ τὰς ἀρχαιρεσίας τῆς ἐν Παρισίοις Ἑταιρείας τῶν Λογίων, πρόεδρος ἐξελέγη καὶ πάλιν παμψηφεὶ ὁ Λίμιλιος Ζολᾶ.

— Ἐν τῷ Δόκτορι Πασκὰλ ὁ Ζολᾶ συγκεφαλαιοῖ εἰς δεκαεννέα παραγράφους τὴν ἰδέαν καὶ τὸν σκοπὸν τῶν δεκαεννέα μυθιστορημάτων τῆς σειρᾶς τῶν Ρουγκὸν Μακκάρ, τῆς ὁποίας τὸ ἐν λόγῳ μυθιστόρημα εἶνε τὸ εἰκοστὸν καὶ τελευταῖον. Αἱ ὀλίγαι αὗται σελίδες περιέχουν πλήρη καὶ καθαρὰν ἰδέαν τοῦ μεγάλου ἔργου τοῦ Ζολᾶ.